

Zelfevaluatierapport

2009 - 2014

Zelfevaluatierapport van de Fryske Akademy, 2009-2014

Inhoudsopgave

1. Missie van de Fryske Akademy	2
2. Organisatie, samenstelling en financiering	2
2.1 Algemene bestuurlijke organisatie	2
2.2 Organisatie en dagelijks bestuur	2
2.3 Financiering	3
2.4 Personele bezetting	3
2.5 Omgevingsfactoren	4
2.6 Nieuwbouw	5
3. Strategie en doelstellingen, 2009-2014	5
3.1 Wetenschappelijke doelstellingen, 2009-2014	5
3.2 Maatschappelijke doelstellingen, 2009-2014	6
3.3 De in 2009 geformuleerde strategieën	6
3.4 In 2009 geformuleerde doelstellingen die slechts gedeeltelijk of niet werden gehaald	7
4. Evaluatie	7
4.1 Toelichting bij de keuze van de prestatie-indicatoren	7
4.2 Behaalde resultaten	7
4.2.1 Wetenschappelijke kwaliteit	7
4.2.2 Maatschappelijke relevantie	10
4.3 Benchmarking	11
4.3.1 Serbski Institut	11
4.3.2 Centre for Advanced Welsh and Celtic Studies	12
4.4 Promotietrajecten	12
4.5 Wetenschappelijke integriteit	13
5. Koppeling aan de SEP-criteria en eigen oordeel	13
5.1 Wetenschappelijke kwaliteit	13
5.2 Maatschappelijke relevantie	13
5.3 SWOT-analyse	13
6. Met de blik vooruit: 2015-2020	14
6.1 Wetenschappelijke doelstellingen	14
6.2 Maatschappelijke doelstellingen	15
6.3 Strategie	16
6.4 Viability	16
BIJLAGEN	
I Narratives van de vijf geselecteerde wetenschappelijke projecten	18
II Narratives van de vier geselecteerde maatschappelijke projecten	25
III Tabellen	29

Zelfevaluatie-rapport van de Fryske Akademy, 2009-2014

1. Missie van de Fryske Akademy

Sinds haar oprichting in 1938 zet de Fryske Akademy zich in voor het fundamenteel en toegepast wetenschappelijk onderzoek naar de Friese taal, geschiedenis en cultuur. Na ruim 75 jaar is deze opdracht, die de Friese samenleving het instituut bij de stichting meegaf, nog altijd leidend. Het is de taak van de onderzoekers van de Fryske Akademy de dynamiek van taal en van sociale en historische processen te analyseren. Dat doen zij door onderzoek te verrichten naar de Friese taal, meertaligheid, taalleren en het verleden van Fryslân. De Fryske Akademy maakt het geschreven, gesproken en historisch erfgoed toegankelijk voor wetenschap en maatschappij en ontwikkelt digitale instrumenten en collecties voor innoverend onderzoek. Door langlopende processen rond taalvariatie en -verwerving, meertaligheid, culturele eigenheid en identiteitsvorming te verklaren, ontstaat een beter begrip van de diversiteit van menselijke interacties binnen een specifieke regionale context. De Fryske Akademy blijft stevig in de regio verankerd en deelt haar kennis met tal van wetenschappelijke instellingen en maatschappelijke partijen in binnen- en buitenland.

2. Organisatie, samenstelling en financiering

2.1. Algemene bestuurlijke organisatie

Krachtens de statuten van 20 juni 2005 waakt een Raad van Toezicht over de belangen van de Stichting Fryske Akademy. De dagelijkse leiding berust bij de directeur-bestuurder, ondersteund door een managementteam. De teamleden bespreken de strategie van de Akademy en adviseren de directeur-bestuurder in strategische en beleidskwesties. Daarnaast zijn er twee adviesorganen. De Wetenschapscommissie voorziet de directeur-bestuurder en de Raad van Toezicht van gevraagde en ongevraagde adviezen over de wetenschappelijke missie en het programma van de Akademy. De Maatschappelijke Adviesraad adviseert de directeur-bestuurder, de Raad van Toezicht en de provincie Fryslân gevraagd en ongevraagd over de wijze waarop de Fryske Akademy haar onderzoek en werkzaamheden de maatschappij ten goede laat komen. Sinds 1990 is de Fryske Akademy - conform de nog steeds geldende Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur - gelieerd aan de KNAW. Zij maakt als zodanig deel uit van de institutenorganisatie van de KNAW en kan een beroep doen op haar faciliteiten. De KNAW is verantwoordelijk voor de beoordeling van de Akademy. Overigens garandeert de bestuursafpraak de zelfstandigheid en de eenheid van de Fryske Akademy. In het tripartietoverleg maken provincie en KNAW in overleg met de directeur-bestuurder jaarlijks een stand van zaken op.

2.2. Organisatie en dagelijks bestuur

Anno 2009 bestond de Fryske Akademy uit een afdeling Algemene Zaken en een afdeling Wetenschappen. Die laatste viel uiteen in drie vakgroepen: Sociale Wetenschappen, Taalkunde en Geschiedenis en Letterkunde. De toen zeer recent aangetrokken vakgroepshoofden (René Jorna, Arjen Versloot en Hanno Brand) vormden samen met het hoofd Algemene Zaken (Jos Tjalsma) en de directeur-bestuurder (Reinier Salverda) het managementteam. In 2009 stond dus een vernieuwd team klaar om de Akademy te ontwikkelen tot een Laboratorium Fryslân, dat hoogwaardig wetenschappelijk onderzoek zou verrichten naar de Friese taal, cultuur en samenleving. Toch raadde de Wetenschapscommissie in 2012 aan de wetenschappelijke organisatie op een andere leest te schoeien. Weliswaar constateerde zij in haar midterm review dat de Akademy over de gehele breedte nog steeds 'goed tot zeer goed' presteerde, maar zij had tevens punten van zorg. Zo zou de strakke vakgroepsstructuur verkokering in de hand werken, het vakoverschrijdend onderzoek ontmoedigen en publiceren in teamverband bemoeilijken. Herstructurering zou leiden tot een versterking van de prestaties van de Akademy. Sindsdien is er gewerkt aan een nieuwe interne organisatie, die in fasen werd geïmplementeerd. De nogal gesloten vakgroepsstructuur is vervangen

door een open projectorganisatie, waarbinnen onderzoeksgroepen in wisselende samenstelling, zoveel mogelijk vakoverschrijdend onderzoek verrichten en in teamverband publiceren. Dat moet de kwantiteit en kwaliteit van de wetenschappelijke productie verhogen. Om sterker in te zetten op de acquisitie van externe onderzoeksmiddelen zijn de drie vakgroepshoofden vervangen door projectleiders, die de competitie om de nationale en internationale onderzoeksgelden aangaan. Ook sturen zij het onderzoek aan en bewaken ze de voortgang. De medewerkers van Algemene Zaken faciliteren, ieder vanuit zijn of haar deskundigheid, de verschillende projectfasen: van acquisitie via realisatie, financiële controle en tijdsbewaking tot disseminatie.

Het managementteam bestaat nu uit zes leden. Naast de per december 2013 benoemde directeur-bestuurder Hanno Brand zijn dat het hoofd Algemene Zaken Jos Tjalsma, P&O-adviseur Cobi Vogelzang, socioloog Cor van der Meer, projectleider van het Mercator Kenniscentrum, en de nieuw aangetreden senior-onderzoekers Hans Cools en Hans Van de Velde, respectievelijk historicus en sociolinguïst. Zij fungeren als klankbord van de directeur-bestuurder, zetten met hem de strategie uit, sturen de organisatie aan en stemmen (wetenschappelijke en andere) projecten op elkaar af. De directeur-bestuurder blijft op alle terreinen eindverantwoordelijk.

2.3. Financiering

De Bestuursafpraak Friese taal en cultuur regelt ook de financieringsstromen. Het ministerie van OC&W en de Provincie Fryslân staan samen garant voor de financiering en de huisvesting van de Akademie. De KNAW keurt namens het ministerie de jaarrekening en de meerjarenbegrotingen goed en betaalt de rijkssubsidie uit. Zo ontvangt de Fryske Akademie 60% van haar lumpsum. Daarnaast verleent de KNAW jaarlijks faciliteiten ter waarde van € 150.000 à 200.000. De liëring aan de KNAW stelt de Fryske Akademie tevens in staat mee te dingen naar nationale en internationale onderzoekssubsidies. De provincie Fryslân fourneert 40% van de lumpsum en levert jaarlijks substantiële bijdragen met een aparte ondersteuning voor het Mercator Kenniscentrum (€ 200.000) en door het verstrekken van opdrachtonderzoek. Ook de University Campus Fryslân (UCF) die vier aio-projecten financiert, put uit de provinciale middelen. Overigens dragen zowel KNAW als provincie elk voor een derde bij in de nieuw- en verbouwkosten van de huidige huisvesting die in totaal zeven miljoen euro kost. Het resterende derde deel is bekostigd door de Stichting Frysk Akademie Fûns, dat zich volgens haar statuten financieel aan de Akademie heeft geëngageerd.

Tijdens de verslagperiode kortten beide subsidiegevers 15% op de begroting van de Fryske Akademie: van € 4.297.649 in 2009 naar € 3.642.935 in 2014 (cf. Tabel 1). De Akademie heeft de bezuinigingsronden zonder financiële verliezen doorstaan. In 2014 had zij zelfs een eigen vermogen van € 1.200.000 opgebouwd. Daarmee voldeed zij ruimschoots aan de eis om een buffer van meer dan 10% van de eigen exploitatie aan te houden. Dit vermogen ontstond door de incidentele baten niet voor salarissen aan te spreken, maar vast te houden aan de in 2009 uitgesproken ambitie de vaste personeelskosten altijd binnen het P-deel van de lumpsum te houden. Door opdrachtonderzoek deels door stafmedewerkers te laten verrichten, ontstond een positieve kasstroom. Jaarlijks werd gemiddeld € 1.000.000 aan middelen uit de tweede en derde geldstroom gerealiseerd en schommelde de inverdiencapaciteit rond de 30%; een percentage dat bijvoorbeeld ook door het Meertensinstituut werd gerealiseerd. Na een quick scan beoordeelde extern rapporteur Wouter de Kruijff in mei 2014 de financiële situatie als gezond.

2.4. Personele bezetting

De financiële ingrepen hebben tijdelijk zwaar gewogen op de organisatie. Vacatures bleven onopgevuld en disciplines als sociale duurzaamheid, bestuurskunde en landschapsgeschiedenis verdwenen. De aanbeveling van de vorige visitatiecommissie om het onderzoek naar de Friese letterkunde nieuw leven in te blazen, kon niet worden opgevolgd. De onderzoeksstaf (in FTE) daalde van 34,0 fte eind 2009 naar een dieptepunt van 25,7 fte in 2013, maar vertoont sinds 2014 weer een stijgende lijn (cf. Tabel 2). De wetenschappelijke staf liep met een derde terug van 18 fte in 2009 tot

12,2 fte in 2013. Ook de ondersteunende staf moest inleveren. De ambitie twee nieuwe programmeurs aan te werven, werd daardoor niet waargemaakt.

Ondanks het vertrek van de directeur-bestuurder in april 2013 en de daarop volgende interim-fase, werden al spoedig stappen gezet om het tij te keren. Eind 2014 bedroeg de onderzoekscapaciteit weer 29,7 fte, vooral door een groei bij het ondersteunend personeel. Het recente verlies aan expertise bij de historici en de taalkundigen is inmiddels goed gemaakt, de lexicografen zijn weer op volle sterkte en een socioloog kreeg een vast dienstverband. Op het einde van deze verslagperiode telde de Akademy 13,0 fte wetenschappelijke staf, 5,8 fte promovendi en 10,8 fte ondersteunende medewerkers (waarvan het merendeel in tijdelijke dienst).

2.5. Omgevingsfactoren

Behalve de KNAW en de provincie Fryslân dragen tal van regionale kennisinstellingen en universiteiten en wetenschappelijke instituten in binnen- en buitenland bij aan de verwezenlijking van de kerntaken van de Fryske Akademy. Het Mercator Kenniscentrum voor meertaligheid en taalleren vormt een belangrijke exponent van het internationale profiel. De Baskische overheid, de universiteit van San Sebastian en de School of Oriental and African Studies van de universiteit Londen zijn belangrijke knooppunten in het internationale Mercatornetwerk dat via een reeks van met Europees geld gedoteerde projecten zo'n 23 landen telt.

Meerjarige projecten als HISGIS, Taalportaal en Taalweb zijn, zij het in verschillende mate, afhankelijk van samenwerking met Nederlandse partners. HISGIS heeft connecties met opdrachtgevers uit geheel Nederland. Ook doen enkele instellingen in Vlaanderen en Noordwest Duitsland in toenemende mate een beroep op de unieke expertise die op dat vlak binnen de Fryske Akademy voorhanden is. Het NWO-groot project Taalportaal werkt nauw samen met het Meertensinstituut en het Instituut voor Nederlandse Lexicografie (INL) te Leiden. Taalweb schakelde behalve het INL ook de expertise van het bedrijf Gridline in.

Voor de verwezenlijking van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek zijn verder goede banden met de universiteiten van belang. Om die reden financiert de Akademy enkele bijzondere leerstoelen op het vlak van de Frisistiek en geschiedenis van de regio aan de Universiteit van Amsterdam en Universiteit Leiden. De bijzondere leerstoelen in Leiden worden momenteel bezet door prof. dr. R. Bremmer en prof. dr. Hans Mol. Tot 2014 bezette prof. dr. Arjen Versloot een bijzondere leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam. De universiteiten van Utrecht, Amsterdam en Groningen leveren promotoren voor zeven Ph.D-trajecten die momenteel aan de Fryske Akademy worden gerealiseerd. Overigens is er samenwerking met de universiteiten van Maastricht (minderheidstalen in sociale media) en Leuven (geleerdencultuur in de 17de eeuw) in de maak en werd zeer onlangs de coördinatie van het Chinees-Europees onderzoeksconsortium ILCI, voortvloeiend uit een NWO-internationaliseringsproject, overgenomen van de Universiteit Utrecht.

Door de samenwerking met de provinciale kennisinstellingen is de Fryske Akademy sterk met de regio Fryslân verbonden. Vaste partners zijn Tresoar en de uitgeverij AFûK. Het Fries Museum doet regelmatig een beroep op de expertise van de Akademy, net als het onderwijsinstituut Cédin en sociaal bureau Partoer. Met de regionale hogescholen lopen projecten op het terrein van meertaligheid en Serious Gaming. Omrop Fryslân is een partner in het spraaktechnologisch project FAME!. Ook de taalsurvey die de Akademy tot 2017 voor de provincie uitvoert, gedijt bij brede regionale participatie. Het meest recente voorbeeld van regiobrede samenwerking vormt het Deltaplan Digitalisering Fries erfgoed waarvoor de provincie vanuit de NUON-gelden tot 2018 ruim 5 miljoen Euro reserveert. De gezamenlijke musea, bibliotheken en archieven trekken hier samen met de Akademy op. Ons instituut participeert tevens in de UCF met onderwijs in de master meertaligheid en met vier promovendi in de Graduate School. Nu al is aansluiting bewerkstelligd met het te stichten University College Fryslân en zijn we partner in *Lân fan Taal* (land van taal), een

kernproject binnen Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018. Zo blijft de Akademy ook de komende jaren trekker van en participant in diverse regionale netwerken.

De Akademy is uit de Friese samenleving ontstaan en onderhoudt daarmee nog steeds nauwe banden. De instelling telt nu 1573 *stipers* (donateurs) en 310 leden. Dit lidmaatschap wordt toegekend aan personen met bijzondere verdiensten voor de wetenschap en de Friese cultuur. Stipers en leden zijn veelal actief in zogenaamde werkverbanden en werkgroepen. Momenteel ondersteunt de Akademy tien van dergelijke externe onderzoeksgroepen die onderzoek verrichten naar de Friese taal, cultuur en geschiedenis en daarover publiceren en lezingen houden.

2.6. Nieuwbouw

Momenteel wordt de Akademy ingrijpend verbouwd, in combinatie met een nieuw gebouw aan de Groeneweg. Het Aljemint, voorheen een 19de-eeuwse monumentale kerk, fungeert intussen als een bijenkorf waar onderzoekers de gewenste kruisbestuiving tussen disciplines in de praktijk brengen. Dat kan mede dankzij de uitbreiding en modernisering van de ICT-voorzieningen en de handbibliotheek. Minder vaak geraadpleegde collecties worden voortaan gedeeld met Tresoar.

3. Strategie en doelstellingen, 2009-2014

3.1. Wetenschappelijke doelstellingen, 2009-2014

Het *Strategisch Beleidsplan 2009-2014* bracht de wetenschappelijke ambities van de Akademy onder in een virtueel taalkundig, historisch en maatschappelijk-cultureel ‘Laboratorium Fryslân’ dat tevens fungeerde als een broedplaats voor jong talent. De Fryske Akademy zou binnen dit regionaal laboratorium wetenschap van allerlei aard bedrijven: documenterend en beschrijvend, toegepast en fundamenteel, empirisch en theoretisch, analytisch en experimenteel, historisch vergelijkend, systematisch en conceptueel-verkennend, interdisciplinair en kritisch-toetsend, op de door Fryske Akademy gekozen speerpunten.

Het “Laboratorium Fryslân” kent een sterke digitale component. De Akademy speelt immers een voorname rol bij het documenteren en conserveren van de Friese taal, cultuur en het bijbehorende papieren erfgoed. Daartoe zette zij na 2009 in op het verder ontwikkelen van een reeks digitale tools en corpora, met name HISGIS, Taaldatabanken, online woordenboeken en digitale tekstedities. Het laboratorium zou de positie van de Akademy als het kenniscentrum bij uitstek voor de Friese taal en cultuur verankeren. De (inter)nationale uitstraling ervan moest blijken uit publicaties in gerefereerde tijdschriften en in boeken bij vooraanstaande uitgevers. Bovendien zouden de betrokken onderzoekers externe middelen verwerven, deelnemen aan internationale colloquia en daar *keynote* lezingen verzorgen. Investering in de ICT en samenwerking met de KNAW-zusterinstituten en het INL moesten de levensvatbaarheid van dit “Laboratorium Fryslân” vergroten. Gezien de nadruk in de komende jaren op de e-humanities heeft de Akademy hier een juiste keuze gemaakt.

Het onderzoek wilde ook inhoudelijk nieuwe wegen inslaan. Daarbij hoorde het opzetten van onderzoek naar sociale duurzaamheid en innovatie; een novum in Friesland. De taalkundigen zochten nieuwe wegen op na afsluiting van het omvangrijke WFT-project. Zij entameerden onderzoek naar de ontwikkeling van de Friese taal in de tijd en in een meertalige ruimte met als kernstuk een up-to-date beschrijving van de Friese grammatica. De lexicografen maakten de overstap naar de ontwikkeling van online woordenboeken en taalvoorzieningen. De historici wilden verklaringen bieden voor de dynamiek van de Friese identiteit. Componenten daarvan zijn de langdurige Friese autonomie, de daarmee verbonden machtsverhoudingen, de landschapsgeschiedenis, de maritieme economie en de eigen geleerdencultuur. Het Oudfries koos een historisch-antropologische benadering bij de bestudering en uitgave van wetsteksten die als Fundgrube dienen voor het onderzoek naar eer, schaamte en boete in middeleeuws Friesland.

3.2. Maatschappelijke doelstellingen, 2009-2014

De Fryske Akademy ambieerde tevens een sterke profilering op het snijvlak van wetenschap en maatschappij. Vanuit haar eigen expertise wilde zij input leveren aan beleidsvragen op het terrein van taal, meertaligheid, onderwijs en sociale duurzaamheid. De Akademy spande zich dan ook in om opdrachtonderzoek af te leveren ten dienste van het provinciale onderwijsbeleid, en ging in op de verzoeken van het Friese bedrijfsleven om kennisbehoud en innovatie. Het verstrekken van taaladviezen, het onderzoek naar de stand van het Fries in een taalsurvey, het vastleggen van de spelling en het infrastructureel ondersteunen van de standaardtaal – met woordenboeken, grammatica's en digitale tools in Taalweb - bleven maatschappelijke kernactiviteiten.

Het Mercator Kenniscentrum fungeerde in de beleidsvisie als vliegwiel voor toegepast onderzoek naar meertaligheid en de wereldwijde problematiek van minderheidstalen. Mercator wilde daarom zijn netwerkfunctie en positie als *lead partner* in diverse Europese projecten bestendigen. Mercator gaf hier gevolg aan door bouwstenen te leveren voor Europees beleid voor regio's, meertaligheid en minderheidstalen. De behoefte aan een evaluatie van het Fries onderwijsbeleid en van de kwaliteit van het onderwijs aan Friese scholen leidde tot het project Boppeslach. In 2014 begon de bovengenoemde taalsurvey, waarbij een grootschalige online enquête naar de stand van het Fries werd gekoppeld aan dissertatieonderzoek. Daaraan was een tweejarig opdrachtonderzoek naar het Fries in de sociale media verbonden, dat in 2015 uitmondde in een promotietraject.

3.3. De in 2009 geformuleerde strategieën

In kort bestek komen de volgende vijf resultaatgebieden aan de orde, waarop in 2009 strategieën werden geformuleerd: 1. de versterking van de wetenschappelijke kwaliteit; 2. de vernieuwing en verjonging van het onderzoek; 3. de positionering op het snijvlak van wetenschap en samenleving; 4. de versterking van de interne organisatie; 5. de financiële gezondheid van de Akademy.

Versterking, verjonging en vernieuwing zijn nauw met elkaar verweven doelstellingen die echter verschillende benaderingswijzen vereisen. Verhoging van de kwaliteit en kwantiteit van de publicaties volgt uit een grotere bewustwording, bevordering van publicaties in teamverband en oog voor nieuwe en bij voorkeur interdisciplinaire vraagstellingen. Vernieuwing van het onderzoek zou verder worden bereikt door samen met KNAW-partnerinstituten in te zetten op de e-humanities. De wetenschappelijke staf zocht daartoe aansluiting bij infrastructurele projecten als Nederlab en CLARIN. Ruimte bieden voor innovatief onderzoek in de vorm van promotietrajecten, zou leiden tot verdere versterking van het onderzoek. Het aantrekken van aio's via UCF, NWO en Europese subsidiegelden gold als een belangrijke strategie om de levensvatbaarheid van de Akademy te versterken. De bijzonder hoogleraren kregen daarbij een sleutelrol, want zij kunnen meedraaien in universitaire projecten en aio-onderzoek entameren. De Akademy stelde zich tot doel om het aantal bijzonder hoogleraren op te hogen van twee tot zeven en om vijftien aio's aan te trekken.

De Akademy wilde zich op het snijvlak van wetenschap en samenleving positioneren door handvatten te bieden voor provinciaal taal- en onderwijsbeleid, mee te werken aan de versterking van het academisch klimaat in Friesland en de UCF te helpen uitbouwen tot een netwerkorganisatie die masteronderwijs verstrekt en promotieonderzoek bevordert. Financieel gezond werd de Akademy door de vaste formatie terug te dringen tot het beschikbare deel binnen het P-deel van de lumpsum, door op tijdelijke projecten geen vast personeel te benoemen en baten te gebruiken als zaigeld voor nieuwe projecten en ondersteuning. Strategische beslissingen werden mede gebaseerd op transparante managementinformatie, dankzij rapportages in METIS, Timetell, financiële kwartaalverslagen en accountantscontroles. Projectaanvragen werden volgens hardere criteria getoetst en financieel doorgelicht. Deze aanpak leidde ertoe dat tekorten op de begrotingen uitbleven.

3.4. In 2009 geformuleerde doelstellingen die slechts gedeeltelijk of niet werden gehaald

De Akademy haalde enkele doelstellingen niet of slechts ten dele. De uitbreiding van het aantal gelieerde hoogleraarschappen bleef uit door de directeurswissel en een vacaturestop op nieuwe senior-stafleden. De UCF bood minder ruimte dan gehoopt aan expertisegebieden van de Akademy, waardoor zes in plaats van vijftien aio's zijn aangesteld. Hoewel de Akademy een CHAT-aanvraag had ingediend, kreeg zij geen aansluiting bij CLARIAH. Het achterblijven van ICT-capaciteit maakte dat werkzaamheden aan de Taaldatabank niet ver genoeg zijn gevorderd.

4. Evaluatie

4.1. Toelichting bij de keuze van de prestatie-indicatoren

Tabel 3 presenteert de output van de Fryske Akademy. Naast een algemene tabel (3a), geven we ook een opsplitsing tussen medewerkers in loondienst (3b) en gastonderzoekers (3c). Onze medewerkers benutten tal van verschillende publicatiekanalen: artikelen in internationale, nationale en lokale tijdschriften, monografieën, bronnedities, dissertaties, woordenboeken, sites, portals etc. Verder geldt dat grote projecten als het WFT, HISGIS, Taalweb en Taalportaal weliswaar veel capaciteit vergen, maar ook veel meer producten opleveren dan louter wetenschappelijke artikelen. Vandaar ook dat in de narratives extra aandacht is voor de beschrijving van het opdrachtonderzoek.

4.2. Behaalde resultaten

De geleidelijke krimp van de wetenschappelijke staf was niet af te lezen aan de gemiddelde productie per fte (cf. Tabel 4). Integendeel, er is duidelijke groei tussen 2009 en 2014 in de belangrijkste categorieën. Per jaar leverde iedere fte gemiddeld 2,2 gerefereerde wetenschappelijke publicaties, 2,6 vak- en publieksartikels, 4,6 wetenschappelijke lezingen, 0,3 monografieën en 0,6 redacteurschappen van bundels/tijdschriften af. Het lijkt erop (zie de benchmark) dat de onderzoekers van de Fryske Akademy daarmee zowel in nationaal als internationaal perspectief hoog scores.¹

4.2.1. Wetenschappelijke kwaliteit

Aantoonbare producten

Rapporten van 2009 en 2012 bevelen aan vaker te publiceren bij vooraanstaande internationale tijdschriften en uitgevers. Dat hebben onze onderzoekers ter harte genomen. Ze schreven ongeveer 40% van hun wetenschappelijke productie in het Engels (cf. Tabel 5), bij de gerefereerde tijdschriften en bijdragen in bundels en proceedings is het zelfs meer dan de helft. Verder publiceerden zij met enige regelmaat in het Duits. Bij de wetenschappelijke lezingen gold hetzelfde: 60% was in het Engels of het Duits. Ongeveer een derde van de wetenschappelijke productie is in het Nederlands geschreven en 20% in het Fries. Incidenteel verschenen er bovendien bijdragen in het Deens, Catalaans, Frans en Italiaans. verschenen stukken. De Akademy participeert daarmee volop in de regionale, nationale en internationale wetenschappelijke debatten.

De kernpublicaties verschenen in toonaangevende bladen als *Language* (Hoekstra & Slofstra, 2013), *Language Sciences* (Berthele, Whelpton, Naess & Duijff, 2014), het *Tijdschrift voor Geschiedenis* (Nijdam, 2010 en Gerrits, 2010) en *Dutch Crossing* (Salverda, 2009). Bovendien redigeerden wetenschappers van de Fryske Akademy met enige regelmaat bundels die verschenen bij vooraanstaande internationale uitgevers zoals John Benjamins en Brill. Voorbeelden zijn Hoekstra, Jensma & Visser (2010) en Baker, Nijdam & van 't Land (2012). Ook schreven medewerkers vaak artikelen in thematische, gerefereerde bundels van internationale uitgevers. Zo publiceerde Mol in

¹ Cf. *Prestaties in perspectief. Trendrapportage universiteiten 2000-2020*, Den Haag, VNSU, 2012, 15-17.

de prestigieuze CORN-reeks bij Brepols (2013), Nijdam in de befaamde *Micrologus-SISMEL* serie (2013) en verschenen er vijf bijdragen van Akademy-medewerkers in een Engelstalig handboek over taalvariatie dat in 2013 bij Mouton De Gruyter verscheen.

Gemiddeld om de 3 à 4 jaar levert iedere FTE een monografie met resultaten van langlopende onderzoeksprojecten. Mooie voorbeelden uit deze groep zijn het boek met bijhorende CD over de middeleeuwse Friese stinzen van Paul Noomen (2009) en de opstellen van Hans Mol over ridderorden in de Noordelijke Nederlanden (2011). Beide boeken werden in vooraanstaande buitenlandse vaktijdschriften lovend gerecenseerd. Het tweede werd zelfs herdrukt. Daarnaast verschenen er geregeld bundels of proceedings van congressen. Vermeldenswaard zijn de internationale *Philologia Frisia* en bundelingen van artikelen over de Hanze (2009 en herdruk in 2010), het stedelijk landschap in de middeleeuwen (2012) en sociale en politiek normering in laat-middeleeuwse steden (2014) die onder mederedacteurschap van Hanno Brand tot stand kwamen.

Met hun bronnedities leggen de historici de basis voor verder wetenschappelijk onderzoek. De kloosterkroniek van Aduard (Van Moolenbroek & Mol, 2010) de beneficiaalboeken (Van der Meer & Mol, 2013) en de Kroniek van Poppo van Burmania (Bergsma, 2012), verschaffen alle drie inzicht in de sociale structuren en de maatschappelijke codes van middeleeuws en vroegmodern Friesland. Ook HISGIS levert de infrastructuur voor verder onderzoek, met name dat naar de landschappelijke en sociaal-economische ontwikkeling van de Lage Landen in het verleden. Bovendien heeft dit project een sterke maatschappelijke meerwaarde. Onder andere stadsarcheologen en medewerkers van het kadaster doen er frequent beroep op. (cf. 4.2.2). De precisie van het systeem maakt het internationaal toonaangevend.

Het onderzoek naar het Oudfries recht levert aansprekende resultaten op: een bekroonde dissertatie (2008), een agendabepalend stuk in het *Tijdschrift voor Geschiedenis* (2010), artikelen in eerder genoemde reeksen (Brill, 2010 & 2014 en *Micrologus*, 2013) en de organisatie van het internationale congres *Across the North Sea* (2014). Han Nijdam opereert dan ook op het snijvlak van geschiedenis, antropologie en historische taalkunde.

In 2010 rondden de lexicografen het WFT (*Wurdboek fan de Fryske Taal*) succesvol af en organiseerden zij het veertiende EURALEX congres. Een jaar later verdedigde Anne Dykstra zijn langverwachte dissertatie over de activiteiten van de negentiende-eeuwse geleerde J.A. Halbertsma als woordenboekenmaker. Met Taalweb, dat ontwikkeld werd in opdracht van de Provincie Fryslân, begon een intensief meerjarig traject waarbij innovatieve digitale wegen werden ingeslagen (cf. 4.2.2). De lexicografen publiceerden ook verschillende artikelen over de methodologie van hun werk.

De taalkundigen participeerden voor een substantieel deel van hun werktijd in het NWO-project Taalportaal², toch bleven zij, zoals uit bovenstaande voorbeelden blijkt, ook op andere terreinen actief publiceren. Hoekstra publiceerde bijvoorbeeld over het vroeg-modern Fries en taalverandering in een Nederlandstalige context, en Dyk (2011) over “Palataization of the glide in Frisian raising diphthongs”. De kruisbestuiving tussen lexicografie en taalkunde is zichtbaar in het werk van Van der Kuip over grammaticalisatie en Hoekstra over negatieve polariteit.

Aansluitend bij het Boppeslach project voerde de afdeling sociale wetenschappen promotie-onderzoek uit naar tweetalige taalverwerving (Dijkstra, 2013) en naar de effecten van drietalig onderwijs (Jansma, f.c.). Nienke Boomstra onderzocht in haar dissertatie (2014) de resultaten van het taalinterventieprogramma ‘Meer Taal, Meer Kans’ dat vanaf 2009 is uitgevoerd in Leeuwarden en Rotterdam. Drie promotieprojecten (Evelyn Bosma, Mirjam Günther-van der Meij en Nika Stefan) spelen zich af op het snijvlak van taalwetenschappen en sociale wetenschappen. Deze laten zien hoe de gesignaleerde verkokering kan worden doorbroken en hoezeer fundamenteel onderzoek hand in

² Dit project loopt samen met het Meertens Instituut. Het is, zoals gepland, bijna afgerond en ontsluit de Nederlandse en Friese grammatica's op digitale wijze voor de wetenschappelijke wereld.

hand kan gaan met een maatschappelijke inbedding. Het onderzoek van Jorna en Faber naar sociale duurzaamheid was een nieuw thema, maar is vanwege droevige omstandigheden vroegtijdig afgebroken. Toch heeft het onder andere geresulteerd in een door de Fryske Akademy georganiseerd internationaal congres en de bijhorende bundel (Jorna, 2011) en in een interessante bijdrage over computermodelering van talige diversiteit. In de verslagperiode zijn vijf dissertaties voltooid met steun van de Akademy. Bij twee daarvan lag de focus op taalverwerving. Geschiedenis, lexicografie en literatuurgeschiedenis zijn ieder met één proefschrift vertegenwoordigd. (cf. Tabel 3c).

Onderzoekers organiseren tal van wetenschappelijke bijeenkomsten, variërend van kleinschalige besloten symposia tot meerdaagse internationale congressen (cf. Tabel 6). Op die manier bouwt zij haar regionale, nationale en internationale netwerken verder uit. Naast het al genoemde Euralex-congres moet gewezen worden op grote internationale congressen als I-CLASP (2012) over taal en sociaal gedrag georganiseerd door Mercator en PECSRL (2012) over landschapsgebruik. Daarnaast is het Mercator Kenniscentrum penvoerder van enkele Europese initiatieven op het gebied van meertaligheid en taalonderwijs.

De Fryske Akademy voert de redactie van de tijdschriften *It Beaken* en samen met het Koninklijk Fries Historisch Genootschap *De Vrije Fries*. Naast eindredacteur Han Nijdam, zetelt ook Marijn Molema namens de Akademy in de redactie. Verder is Hans Mol redactielid van het *Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis/The Medieval Low Countries*, Reinier Salverda van *Ons Erfdeel* en *The Low Countries* en Willem Visser van *Us Wurk*. In ieder van deze tijdschriften staan één of meerdere aandachtsgebieden van de Fryske Akademy centraal.

Tenslotte moet gewezen worden op de aantrekkelijkheid van de Fryske Akademy als tijdelijke werkplek voor gastonderzoekers. Gedetacheerde onderzoekers en emeriti wetenschappers realiseerden binnen de muren van de Akademy een indrukwekkende reeks van wetenschappelijke artikelen en monografiën. Spanninga en Popkema leverden in de voorbije periode een monografie af, De Graaf grossierde in bijdragen in diverse talen over het behoud van minderheidstalen en Gorter schreef in het kader van de werkzaamheden van het Mercator Kenniscentrum over de meertaligheidsproblematiek vanuit Baskisch perspectief. De uit de Verenigde Staten afkomstige masterstudente Sam Burke schreef een rapport over de ambities van de Fryske Akademy in Culturele Hoofdstad 2018.

Aantoonbaar gebruik van producten

Er verloopt altijd enige tijd tussen de ontwikkeling van wetenschappelijke producten, het daadwerkelijke gebruik ervan en verslaggeving in publicaties. Taalportaal, Taalweb en de Taaldatabanken zullen dus in de volgende visitatieperiode hun waarde moeten bewijzen. HISGIS wordt door leden van de wetenschappelijke gemeenschap nu al erkend als een buitengewoon goed presterend systeem.³ Taalportaal zal witte vlekken in onze kennis over de Friese grammatica aan het licht brengen en dus nieuw onderzoek entameren. *It Beaken* en de *De Vrije Fries* behoren tot de meest verspreide geesteswetenschappelijke tijdschriften in het Nederlandse taalgebied. Zij fungeren dus als doorgeefluiken van nieuw verworven kennis en debatfora voor de regionale geschiedschrijving en de Frisistiek.

Blijken van wetenschappelijke erkenning

In 2010 ontving Han Nijdam de prof. Van Winterprijs voor de handelseditie van zijn proefschrift *Lichaam, eer en recht in middeleeuws Friesland*. Deze tweejaarlijkse prijs bekroont het beste boek op het terrein van de lokale en regionale geschiedenis in Nederland. Reinier Salverda werd onderscheiden met de erepenning van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit

³ Zie bv. Th. Coomans in *Speculum*, 86 (2011), 1105-1106.

van Amsterdam voor het uitbouwen van de onderzoekssamenwerking op het vlak van het Fries tussen de Amsterdamse universiteit en de Fryske Akademy.

Onderzoekers van de Fryske Akademy zetelen in diverse nationale en internationale wetenschappelijke commissies. Zo is Hanno Brand bestuurslid van de University Campus Fryslân, van de Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis en van de wetenschapscommissie van de Waddenacademie. Bovendien zetelt hij in de wetenschappelijke raad van NISE (National Movements and Intermediary Structures in Europe) en in het Prize Papers Consortium. Hans Mol is lid van de Internationale Historische Kommission zur Erforschung des Deutschen Ordens. Anne Dykstra en Frits van der Kuip zijn leden van het COST (European Cooperation in Science and Technology) netwerk dat zich bekommert om elektronische lexicografie. Hanno Brand, René Jorna, Edwin Klinkenberg en Hans Mol zijn tijdens de verslagperiode elk lid geweest van promotiecommissies.

4.2.2. Maatschappelijke relevantie

Aantoonbare producten

HISGIS is relevant voor alle instellingen en overheden die behoefte hebben aan gedetailleerde informatie over de stedelijke en provinciale ruimtelijke infrastructuur. Inmiddels dekt HISGIS zeven provincies volledig, terwijl ook delen van Limburg, Zuid- en Noord-Holland (waaronder de stad Amsterdam), Noord-Brabant en Zeeland in kaart zijn gebracht. Opdrachten daartoe werden verstrekt door provinciale en gemeentelijke overheden en door kennisinstellingen zoals archieven en universiteitsbibliotheken. Ook nationale overheidsinstellingen, zoals de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, ondersteunen het project inhoudelijk en maken er frequent gebruik van. De invoer van gegevens door vrijwilligers in het 'Vele Handen project' kan worden beschouwd als een vorm van crowdsourcing.⁴

Taalportaal, Taalweb en de woordenboeken van het WFT staan ten dienste van eenieder die het Fries gebruikt. Belangrijke afnemers zijn de provinciale en gemeentelijke overheden, onderwijsverstrekkers, uitgeverijen, ontwikkelaars van Friestalig cursusmateriaal, Friese cultuur- en kennisinstellingen en Friestalige media. De Engelstalige regionale dossiers van Mercator vinden vooral in het buitenland gretig aftrek. Ook Europese beleidsmakers maken er graag gebruik van.

Tot voor kort hadden logopedisten voor het meten van taalproductie bij jonge kinderen geen Friestalig materiaal voorhanden. F-TARSP (Friese Taal, Analyse, Remediëring en Screening Procedure) heeft dat veranderd. Daarmee kan het grammaticale niveau (syntaxis en morfologie) van de spontane taal van een Friestalig kind (1-4 jaar) worden bepaald als bouwsteen voor het ontwikkelen van een therapie. Dit project is uitgevoerd samen met de leden van de werkgroep 'Logopedy en Frysk' en met steun van de provincie Fryslân.

Onderzoekers van de Akademy delen hun bevindingen voortdurend: iedere week houdt wel één van hen een publiekslezing en elke twee weken verschijnt een opiniestuk, een recensie of een populariserend artikel in het wetenschapskatern van een van de landelijke of regionale kranten. Voorstellen voor een mineure spellingsaanpassing deden in 2014 veel stof opwaaien. Ook aio's halen regelmatig de pers met hun onderzoek naar bijvoorbeeld taalverwerving en -onderwijs.

Blijken van maatschappelijke erkenning

Eerder werd de belangrijke rol van de Akademy in het Friese wetenschappelijke en culturele landschap aangehaald. Ook het gebruik van digitale producten als HISGIS, de Mercatordossiers en Taalweb spreken boekdelen. De geregelde toekenning van opdrachtonderzoek door de provinciale en Europese overheden zien wij ook als blijk van maatschappelijke erkenning, net als de

⁴ Cf. https://velehanden.nl/projecten/bekijk/details/project/fak_noat

voorbeeldfunctie voor gelijkaardige instituten en initiatieven in Ierland, Frankrijk, Kroatië, Wales en zelfs China. De website van de Fryske Akademy wordt dan ook frequent bezocht: hij trekt gemiddeld 514 unieke bezoekers per dag die 3105 unieke pagina's bekijken, inclusief intern gebruik.

Binnen de regio geldt de Fryske Akademy als een natuurlijke partner voor de provincie en de kennisinstellingen. Zo zetelt de directeur-bestuurder in diverse maatschappelijke adviesorganen als het netwerk de Verbinding, het Kennis- en informatienetwerk Fryslân, de stuurgroep Marijke Meujaar, de Adviesraad Deltaplan Erfgoeddigitalisering, het Directeuren Overleg Leeuwarder Culturele Instellingen (DOLCI) en de stuurgroep 'Lân fan Taal'.

De Fryske Akademy heeft de komst van koningin Beatrix in 2010 naar het EURALEX-congres, waar zij de digitale versie van het WFT online bracht, ervaren als een bijzonder blijk van erkenning. De deelname van Hanno Brand aan het bezoek van het koninklijk paar in juni 2013 aan de provincie Friesland straalt eveneens op het instituut af.

4.3. Benchmarking

Voor de benchmarking is gezocht naar wetenschappelijke instituten die onderzoek doen op het gebied van taal en cultuur van een regionale minderheid en die qua omvang, doelstellingen en activiteiten (o.a. lexicografie) vergelijkbaar zijn met de FA. Veel van de minderheidstalen hebben een instituut met een vergelijkbare naam, maar die werken dan vaak als taalbeleidsinstituut (bijv. Euskaltzaindia in Baskenland) en/of doen hoofdzakelijk aan documentatie, voorlichting en onderwijs in en over de desbetreffende minderheden. De wetenschappelijke onderzoeksinstituten zijn vaak beperkt tot een kleine afdeling op een universiteit (vergelijkbaar met Fries in Groningen en Kiel). Andere instituten zijn dan weer een thematisch samenwerkingsverband op het vlak van onderzoek binnen een universiteit (Bozen) of interuniversitaire onderzoeksscholen (bijv. Sami University College, Centre de recherche Bretonne et Celtique). De keuze is daarom gevallen op het Serbski Institut en het Centre for Advanced Welsh and Celtic Studies.

4.3.1. Serbski Institut

Het Serbski Institut is het onderzoeks- en documentatiecentrum voor de Sorbische taal, geschiedenis en cultuur in Duitsland en is qua omvang en doelstellingen vergelijkbaar met de Fryske Akademy. Het telt drie afdelingen: de afdelingen cultuurwetenschappen en taalwetenschappen in Bautzen en de afdeling Niedersorbisch in Cottbus. Die laatste houdt zich bezig met lexicografie, sociolinguïstiek en de ontsluiting van corpora. Het Serbski Institut vervult ook een belangrijke documenterende en maatschappelijke functie.

De wetenschappelijke staf van het Serbski Institut telde in 2014 27,8 fte, waarvan 16 fte wetenschappers met publicatietaken. In Tabel 7 wordt, op basis van het jaarverslag over 2014, een overzicht geboden van de wetenschappelijke en maatschappelijke output. De output van het Serbski Institut is net als die van de Akademy heel divers. Zo wordt daar, anders dan bij de Akademy, ook onderwijsmateriaal ontwikkeld. In kwantitatief opzicht ontlopen het Institut en de Akademy elkaar niet veel. Medewerkers van het Serbski Institut duiken vaker op in de media, wellicht omdat de lokale journalistiek zich vaak van het Sorbisch bedient. De rapporten van het Institut zijn vaak heel kort (19 ervan tellen minder dan 10 pagina's). De onderzoekers van het Institut vullen het eigen tijdschrift en voeren zelf de redactie van de bundels waarin zij publiceren. In tegenstelling tot de Akademy lijken zij nauwelijks gericht op het internationaal wetenschappelijk debat. In hun publicatielijsten domineren regionale tijdschriften. Wel leverden de Sorbische wetenschappers in 2014 twee bijdragen aan een Franstalig tijdschrift voor slavistiek. In het Engels publiceerden zij niet.

Net als de Akademy heeft het Serbski Institut een regionale en taalgebonden opdracht, maar de Akademy voert een breder nationaal en internationaal palet. Akademy-onderzoekers publiceren op een hoger niveau, ze ontwikkelen producten die in technologisch en wetenschappelijk opzicht meer

geavanceerd zijn. Daar tegenover staat dat het Serbski Institut minder financiële armslag heeft dan de Akademy: de lumpsum van de Akademy is een kwart hoger dan die van het Institut (€ 2.480.000 versus € 1.960.000), maar het Institut hoeft in tegenstelling tot de Akademy geen eigen personeels- en salarisadministratie te voeren. Ook verwerft de Akademy veel meer externe middelen dan het Institut: ca. € 1.160.000 versus € 252.900.

4.3.2. Centre for Advanced Welsh and Celtic Studies

Het Centre for Advanced Welsh and Celtic Studies (CAWCS) is een onderzoeksinstituut van de University of Wales in Aberystwyth. Er wordt onderzoek verricht naar de taal, literatuur en geschiedenis van Wales en de overige Keltische gebieden. Zo vervaardigt het Centre een Welsh historisch woordenboek (GPC), dat vergelijkbaar is met het WFT.⁵ Verder richt het Centre zich vooral op literatuur- en cultuurgeschiedenis. In 2014 beoordeelde een visitatiecommissie 65% van de output van het Centre als *word leading of internationally excellent*. Het Centre wordt gefinancierd door de universiteit en The Higher Education Funding Council for Wales. Daarnaast is het afhankelijk van legaten en onderzoeksbeurzen. De omvang van de financiering is onduidelijk.

Het toegestuurde rapport (zie bijlage Q) bestrijkt de periode van oktober 2013 tot september 2014 en is moeilijk kwantificeerbaar. Naast de directeur tellen we tweeëntwintig onderzoekers (inclusief een hoogleraar, een universitair hoofddocent en zes lexicografen), één onderzoeksassistent, één technische assistent, één verantwoordelijke voor de uitgaven en vijftien *honorary fellows*. De wetenschappelijke productie van deze laatste groep werd niet opgenomen in de publicatielijst. Met uitzondering van de hoogleraar en de hoofddocent heeft geen van de onderzoekers onderwijstaken. Dit betekent dat het Centre in 2014 bijna over dubbel zoveel wetenschappelijk personeel beschikte. Tabel 8 geeft een overzicht van hun wetenschappelijke output. Ondanks de grotere bezetting publiceert het Centre alleen in de categorie monografieën meer dan de Akademy. Geen enkele is uitgegeven door een prestigieuze Britse uitgeverij. Twaalf van de zestien artikelen zijn verschenen in bundels waarvan het Centre zelf de redactie voerde. De Welshe lexicografen zijn in 2002 gestart met de tweede editie van het GPC. De eerste editie was een jaar eerder afgerond. In dit verslagjaar werd één fascikel van vierenzestig pagina's gepubliceerd. Belangrijker is dat de GPC online beschikbaar kwam. Naast het werk aan de woordenboeken heeft de GPC-staf (zes medewerkers) twee wetenschappelijke artikelen in bundels gepubliceerd. De lexicografen (drie medewerkers) van de Akademy publiceerden in 2014 één tijdschriftartikel en twee bijdragen in bundels.

4.4. Promotietrajecten

Tijdens de verslagperiode werden tien promovendi aangetrokken (cd. Tabel 9). Jelske Dijkstra en Nienke Boomsma zijn respectievelijk in 2013 en in 2014 gepromoveerd. Naar alle waarschijnlijkheid zullen Mirjam Günther-van der Meij en Rombert Stapel hun dissertaties met vertraging in 2016 verdedigen. In twee gevallen is een succesvolle afsluiting van het traject onzeker. Twee kandidaten ronden hun onderzoek binnen de vastgelegde looptijd af. Bij twee anderen zorgden zwangerschap en/of gezondheidsproblemen voor vertraging. Dat vormt aanleiding om de begeleiding in de toekomst aan te scherpen. Dit gebeurt door het aantal contacturen met de dagelijkse begeleiders op te hogen, de samenwerking met de veelal externe promotoren te intensiveren, en uitloop te verhinderen door op tijd de doelstellingen bij te stellen.

Alle promovendi zijn lid van een universitaire graduate school en zij beschikken over ten minste twee begeleiders, van wie er één aan de Akademy is verbonden en een andere, veelal de promotor, aan een universiteit. De promovendi hebben een opleidings- en begeleidingsplan conform de graduate school waaraan promovendus en promotor verbonden zijn. De wetenschappelijke leden van het managementteam houden een vinger aan de pols bij de begeleiding van promovendi, formeel wordt

⁵ Het WFT telt ca. 120.000 lemma's, tegenover 105.000 voor het GFC.

de voortgang besproken in het R&O-gesprek met de directeur-bestuurder. Overigens worden de projecten na een jaar op haalbaarheid getoetst.

De promovendi draaien mee in de trainingen van de KNAW, relevante onderzoeksscholen (zoals Mediëvistiek en LOT) en de graduate school van de UCF. De Akademy steunt en faciliteert buitenlandse studieverblijven, het opnemen van onderwijstaken aan de universiteiten en stages. Talentvolle onderzoekers worden aangemoedigd om via een Rubiconaanvraag een vervolgtraject op te zetten. Voorts spreekt de Akademy sinds 2015 het eigen vermogen aan om uitstekende kandidaten een jaar lang aanvragen te laten voorbereiden voor postdoctoraal onderzoek op een voor de Akademy relevant terrein, en om op het onderzoeksterrein te publiceren. In het kader van werk-naar-werk begeleidt de Akademy gepromoveerde werkzoekenden naar een andere baan.

4.5. Wetenschappelijke integriteit

De Akademy volgt de *Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening* en de *Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit KNAW*. Voor het onderzoek met informanten wordt de *Gedragscode voor gebruik van persoonsgegevens in wetenschappelijk onderzoek* gevolgd. Papieren enquêtes zijn in het archief opgeslagen. Digitale data zijn in het verleden gearhiveerd op de netwerkschijf (met back-up). Momenteel maakt de Akademy op dit vlak een inhaalslag, o.a. door aan te sluiten bij het KNAW-project Parels van Datasets, de invoering van een protocol en procedures om alle data centraal te archiveren en te documenteren. De lopende taalsurvey vormt een belangrijke testcase.

5. Koppeling aan de SEP-criteria en eigen oordeel

5.1. Wetenschappelijke kwaliteit

Binnen de Frisistiek geldt de Akademy ten gevolge van de hoogwaardige en unieke samenballing van expertise op dat vlak als veruit de belangrijkste onderzoekseenheid. Projecten zoals het WFT en HISGIS oogsten veel, ook internationale, waardering bij vakgenoten en bij maatschappelijke gebruikers. De gewenste samenwerking met andere onderzoeksinstituten en de universiteiten is van de grond gekomen (cf. Taalportaal en HISGIS). Het publicatieritme van de wetenschappers van de Akademy ligt hoog. Zij publiceren regelmatig in internationale media, ook in het Engels. Wel dienen zij zich in de toekomst nog sterker te richten op topbladen.

5.2. Maatschappelijke relevantie

Er zijn weinig instituten in de sociale en geesteswetenschappen die een dergelijk breed spectrum aan producten afleveren voor zeer diverse groepen gebruikers. Tot de gebruikers behoren o.a. onderwijsverstrekkers (van het basisonderwijs tot en met academisch onderwijs), beleidsmakers en ambtenaren van zelfstandige bestuursorganen (van gemeenten tot internationale instellingen), professionele vertalers, journalisten, gewone taalgebruikers en tentoonstellingsmakers in musea. De Akademy geeft mede vorm aan het provinciale taalbeleid en aan maatregelen ter bevordering van onderwijs en regionale ontwikkeling. Bovendien informeert het Mercator Kenniscentrum de UNESCO, de OVSE en andere Europese instellingen over de erkenning van minderheidstalen en het beleid op dat gebied. Professionele en amateurwetenschappers vinden de weg naar de Fryske Akademy, zowel buiten als binnen het raamwerk van de werkverbanden en -groepen.

5.3. SWOT-analyse

De SWOT-analyse is een synthese van de afzonderlijke analyses die in de voorbereidingsfase gemaakt zijn door (a) de wetenschappelijke medewerkers, (b) de medewerkers algemene zaken, (c) het voltallige managementteam en (d) stakeholders van de Fryske Akademy, zoals de leden van de Raad van Toezicht, van de Maatschappelijke Adviesraad en van de Wetenschapscommissie. Daarbij zijn ook enkele knelpunten benoemd.

Sterke punten: De kracht van de Academy ligt in de concentratie van deskundigheid op het brede terrein van de Frisistiek. De verwevenheid van fundamenteel en valoriserend onderzoek versterkt de levensvatbaarheid van de Academy. Op onderdelen vervult zij een voortrekkersrol, zowel in de regio als in Europa. Zij is stevig verankerd in de Friese samenleving, beschikt over veel krediet en kan rekenen op tal van regionale stakeholders bij het vervullen van haar missie. Bovendien verkeert het instituut in blakende financiële gezondheid en is er fiks geïnvesteerd in nieuwe huisvesting. De wetenschappelijke en administratieve medewerkers zijn competent en gemotiveerd. De projectstructuur moedigt interdisciplinair onderzoek aan en geeft nieuwe impulsen aan de wetenschappelijke productie en de ICT-infrastructuur. Al met al boekt de Fryske Academy aansprekende resultaten met beperkte middelen.

Zwaktes: De Fryske Academy heeft enige jaren een behoudend aanstellingsbeleid gevoerd met negatieve bijwerkingen op de samenstelling van de staf. De daardoor ontstane onbalans in de leeftijdsverdeling is inmiddels goeddeels weggewerkt, terwijl er in 2016 twee vrouwelijke postdocs worden aangesteld. Haar brede takenpakket gaf de Academy het aanzicht van een lappendeken. Ook leunde de Academy aanvankelijk te sterk op een krimpende lumpsum. Daarom is soms te veel wetenschappelijke staf ingezet op opdrachtonderzoek met een beperkte wetenschappelijke uitstraling. Intussen is het noodzakelijke reparatiewerk verricht en een projectstructuur ingevoerd. De interne communicatie moet worden versterkt. Verder staat het achterblijven van de ICT-capaciteit vooralsnog een sterkere profilering binnen de e-humanities in de weg. De Academy heeft onvoldoende capaciteit om de verworven kennis en expertise te consolideren en over te dragen aan de volgende generatie. Het toekomstige benoemingsbeleid anticipeert hierop en dient rekening te houden met de wens tot diversiteit naar geslacht.

Kansen: De solide financiële basis maakt versterking van de wetenschappelijke staf en investering in ICT mogelijk. Projectleiders en jonge onderzoekers krijgen kansen hun talenten verder te ontwikkelen. De Academy zet in op thema's die haar tot een aantrekkelijke partner voor regionale instituten elders in Europa maken. Meertaligheid in het onderwijs en in de bredere samenleving en demografische en economische krimp zijn hedendaagse uitdagingen voor Fryslân. Voor de Academy zijn dit even zovele onderzoeksgebieden, waarmee haar werk aan internationale relevantie wint. De elfde faculteit van de RuG en de bezetting van meer bijzondere leerstoelen aan verschillende universiteiten bieden de Academy de kans zich sterker in het academisch bestel te verankeren. Culturele Hoofdstad 2018 zet de Academy nog sterker op de kaart. De nieuwbouw moderniseert de werkomgeving en versterkt de uitstraling in Leeuwarden en daarbuiten.

Bedreigingen: De afgelopen jaren hebben stafleden stevig ingezet op gerefereerde Engelstalige publicaties. Die inhaalslag is de kwaliteit ten goede gekomen, maar kwaliteit kan niet alleen aan dergelijke publicaties worden afgemeten. Het toekennen van een onevenredig groot belang daaraan beperkt de 'afzetmogelijkheden' van stafleden en doet afbreuk aan de wetenschappelijke relevantie in kanalen en talen die voor de Frisistiek belangrijk blijven. Uitsluitend publiceren in het Engels zou het wetenschappelijk debat binnen de Nederlandse en Friese taalgebieden frustreren. Daar komt bij dat de voornaamste subsidiënten uiteenlopende verwachtingen hebben van de Academy. Dat komt haar wetenschappelijke slagkracht en focus niet ten goede.

6. Met de blik vooruit: 2015-2020

6.1. Wetenschappelijke doelstellingen

De al genoemde midterm review en de debatten over de nationale wetenschapsagenda, de wetenschapsvisie 2025 en *science in transition* zijn belangrijke inspiratiebronnen geweest bij het vaststellen van de wetenschappelijke ambities van de Fryske Academy. Die kunnen als volgt worden samengevat: 1. agenda zettend onderzoek van (inter)nationaal belang verrichten; 2. zich profileren op *unique selling points*; 3. internationalisering bewerkstelligen; 4. een broedplaats voor

aanstormend talent bieden; 5. wetenschappelijk ondernemerschap tonen. Deze doelstellingen worden uitgebreider in de bijlage strategisch beleid besproken.

De Akademy wil vanuit de specifieke kennisvelden lijnen uitzetten voor toekomstig onderzoek in binnen -en buitenland. Vanwege haar focus op Fries, het unieke diachrone onderzoek naar regionale identiteit en de ontwikkeling van exemplarische digitale tools, verricht zij ook in de toekomst onderzoek van (inter)nationaal belang. De Akademy krijgt een scherper profiel door concentratie op digitale *unique selling points* zoals HISGIS, Taalportaal, de ontwikkeling van online woordenboeken en Taaldatabanken. Zij prioriteert tevens de aanleg van nieuwe corpora hedendaags gesproken en geschreven Fries binnen het raamwerk van een multilinguaal monitorcorpus talen in Fryslân (big data voor kleine talen). Op fundamenteel wetenschappelijk vlak zijn het diachrone onderzoek naar regionale identiteit, naar de Friese taalkunde (in brede zin) en naar meertaligheid en het Oudfries eveneens *unique selling points*. Nieuwe interdisciplinaire speerpunten zijn de experimentele taalkunde, taalverwerving in een meertalige context en het economisch-historisch onderzoek naar krimpregio's. Beloftevol zijn de integratie van archeologie in het historisch onderzoek naar de Friese middeleeuwen, het verbinden van de traditionele taalsurvey met promotieonderzoek op het snijvlak van sociolinguïstiek en taalsociologie, en vergelijkend onderzoek naar Fries taalgebruik in de sociale media. Daarom krijgen een grotere ICT-capaciteit, aanleg en ontsluiting van corpora en taaldatabanken en nieuwe experimentele onderzoeksfaciliteiten prioriteit. Alleen zo is de vereiste aansluiting bij de e-humanities mogelijk.

De Akademy ambieert duurzame allianties met instituten en onderzoekscentra elders. Zo hoopt de Akademy, in de geest van de wetenschapsvisie 2025, uit te groeien tot een gezaghebbend kenniscentrum voor Noord-Nederland en Noordwest-Duitsland. Een bijkomend effect is dat de Akademy zo haar aantrekkingskracht voor promovendi, postdocs en gastonderzoekers vergroot.

De realisatie van deze ambities is de vrucht van wetenschappelijk ondernemerschap (cf. paragraaf 6.3). Dit ondernemerschap vertaalt zich in strategieën die leiden tot grotere onafhankelijkheid van de lumpsum. Binnen deze doelstellingen groeit de Akademy de komende vijf jaar uit tot een werkgemeenschap die voldoet aan hoogste internationale wetenschappelijke standaarden, waarin projectonderzoek in teamverband samen gaat met verjonging, vernieuwing en valorisatie.

6.2. Maatschappelijke doelstellingen

De verwevenheid van zuivere wetenschap en maatschappelijke opbrengst blijft één van de onderscheidende karakteristieken van de Fryske Akademy. Op internationaal vlak geldt dat voor de Mercatordossiers, nationaal wordt op verzoek van een groot aantal maatschappelijke partijen HISGIS over Nederland uitgerold. Op regionaal niveau levert Taalweb een wezenlijke bijdrage aan de standaardisering en het behoud van het Fries. Ook de voorgenomen ontwikkeling van online woordenboeken voorziet in een maatschappelijke behoefte. Dat geldt tevens voor de taalsurvey, die een grote rol zal spelen in de toekomstige beleidsvorming. De nieuwe taalcorpora dragen bij aan vernieuwing van lexicografische toepassingen zoals online vertaalwoordenboeken.

De maatschappelijke relevantie van de Akademy moet voortdurend worden beklemtoond. Om deze reden zal zij investeren in zichtbaarheid en naamsbekendheid. De Akademy omarmt de ambitie om via open access de wetenschappelijke en valoriserende producten toegankelijk te maken voor andere onderzoekers en voor het brede publiek. Momenteel wordt de website hierop aangepast en vanaf 2016 verschijnen de eigen tijdschriften en nieuwsbrieven digitaal. De succesvolle keuze om maatschappelijke en wetenschappelijke taken nadrukkelijker onder de aandacht van de pers te brengen, wordt aangehouden. De Akademy genereert daardoor veel meer media-aandacht dan tevoren. Bij het verbeteren van de naamsbekendheid is een bijzondere rol weggelegd voor de *stipers* en leden. Zij kunnen meer nog dan in het verleden de rol van ambassadeurs opnemen door zelf

lezingen te geven, publieke activiteiten van de Akademy te ondersteunen en op te treden als denktank voor maatschappelijke valorisatie.

6.3. Strategie

De komende jaren vormt de projectorganisatie het belangrijkste strategische instrument om de doelstellingen te realiseren. De verschuiving naar het werken en publiceren in teamverband geeft impulsen aan de kwantiteit en kwaliteit van de publicaties. Het publiceren in toptijdschriften en bundels bij gerenommeerde internationale uitgevers blijft een aandachtspunt. Omdat interdisciplinariteit een sleutel tot vernieuwend onderzoek is, zal de Akademy gemengde onderzoeksteams samenstellen en intensiever naar samenwerking streven met andere KNAW-instituten en met de universiteiten. Bij de verwezenlijking van deze doelstellingen doet de Akademy een beroep op partners. Concreet betekent dit dat de Akademy aansluiting zoekt bij CLARIAH-projecten om haar ambities op het vlak van de e-humanities te realiseren. Het INL (en zijn opvolger het INT) blijft een belangrijke partner van de lexicografen. Met de universiteiten van Amsterdam, Utrecht, Leiden en Groningen zijn onderhandelingen gaande om bijzonder hoogleraarschappen te continueren of te vestigen.

Verantwoord wetenschappelijk ondernemen vraagt om een gezonde financiële situatie die investeringen mogelijk maakt, en een moderne onderzoeksomgeving. De Akademy beschikt over een ruim eigen vermogen dat zij aanspreekt voor aio- en postdoonderzoek en vergroting van de ICT-capaciteit. Om de bescheiden stafomvang maximaal te laten renderen, worden onderzoek en valorisatie sterker met elkaar verbonden. Het Mercator Kenniscentrum krijgt dus een sterkere wetenschappelijke dimensie en onderzoeksopdrachten vanuit de provincie worden alleen geaccepteerd als dit de wetenschappelijke taak van de Akademy ten goede komt.

De Fryske Akademy zet in op internationale onderzoekssamenwerking. Het netwerk van Mercator zal zij daarbij beter benutten. Ook zoekt zij samenwerkingsverbanden met partners buiten Europa. China is een belangrijk groeigebied en vormt de poort tot andere delen van Azië. De Akademy stimuleert medewerkers om onderzoeksverblijven in het buitenland aan te vragen. Ook zal de Akademy zich in de kijker plaatsen met de organisatie van internationale expert workshops (meerdere per jaar) en grote internationale congressen (tweejaarlijks).

Tenslotte hecht de Akademy nadrukkelijk aan haar band met de KNAW en de faciliteiten die zij kan benutten. De goede verhoudingen met de provincie Fryslân blijven van eminent belang. De provincie voorziet niet alleen in de financiering van Mercator Kenniscentrum, zij staat ook in voor de ontwikkeling van producten als online woordenboeken, de realisatie van de taalsurvey en het opstarten en onderzoeken van de doorgaande leerlijn. Tevens is het historisch onderzoek naar de effecten van beleidsmaatregelen in krimpregio Noordoost-Friesland sinds de crisis van de jaren 1970 voor haar zeer relevant. Dankzij de toekenning van NUON-gelden kan de Akademy blijvend inzetten op de ontwikkeling van HISGIS en taaldatabanken. Verder is het mede aan de inzet van de provinciale beleidsmakers te danken dat zich twee nieuwe belangrijke partners in Leeuwarden aandienen die voor de Akademy van grote betekenis zullen zijn: de elfde faculteit en KH2018.

6.4 Viability

Aan het begin van de volgende evaluatieperiode zijn er voldoende signalen dat de Fryske Akademy goed is toegerust voor de toekomst. Een solide financiële positie, een binnenkort gerealiseerde nieuwbouw en de implementatie van een flexibele projectstructuur zijn belangrijke ingrediënten voor een beleid dat is gebaseerd op voorzichtig wetenschappelijk ondernemerschap. Belangrijke voorwaarde is wel dat de KNAW haar voornemens gebaseerd op verbinding en versterking van de relaties met de instituten weet te realiseren en dat de provincie de vereiste koppeling tussen fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en valorisatie blijft ondersteunen.

De omgevingsfactoren laten zien dat de Akademy alle kans heeft om haar internationale en regionale netwerken te versterken en met elkaar te verbinden. De samenwerking met de universiteiten biedt hoopvolle perspectieven op toekomstig PhD-onderzoek. De nu al zekere komst van drie postdocs dragen bij aan verjonging en consolidatie van het onderzoek voor komende generaties.

De Akademy kan zich met recht een instituut noemen dat zich succesvol op het snijvlak van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijk nut beweegt. Juist de dubbele financieringsstroom maakt dit mogelijk. Een punt van zorg blijft de achterblijvende ICT-capaciteit, maar er is ruimte om hierin geleidelijk te voorzien. Het feit dat de wetenschappelijke staf op een aantal essentiële gebieden is versterkt, maakt dat ook de internationale profilering meer vorm kan krijgen. Samenvattend geldt dat de Fryske Akademy goed is toegerust om een belangrijke rol te spelen in de (inter)nationale geesteswetenschappelijke kennisinfrastructuur, en tegelijk de opdracht van de Friese samenleving vanuit de eigen expertise uit te voeren. Zij ziet de nabije toekomst van de volgende verslagperiode (2015-2020) met vertrouwen tegemoet.

BIJLAGE I: narratives van de vijf geselecteerde wetenschappelijke projecten

We geven een beknopte beschrijving van vijf belangrijke wetenschappelijke projecten uit de afgelopen verslagperiode. We besteden daarbij aandacht aan de inbedding van deze projecten binnen de Fryske Akademy (FA) en aan de maatschappelijke valorisatie ervan. De geselecteerde projecten zijn: het Wurdboek fan de Fryske taal (WFT), Taalportaal Nederlands/Fries, HISGIS, Tekstedities en Oudfries recht.

1. WFT

Het *Wurdboek fan de Fryske taal / Woordenboek der Friese taal* was het allereerste wetenschappelijke project van de FA en is in 2011 afgerond. Het is een 25-delige wetenschappelijke, alfabetisch ingerichte periodewoordenboek, dat ca. 120.000 trefwoorden bevat en een lexicografische beschrijving van het Fries uit de periode 1800-1975 geeft. In 2010 werd ook de digitale versie van het WFT toegankelijke gemaakt (door koningin Beatrix). Het digitale WFT werd daarbij gekoppeld aan de vier Nederlandse wetenschappelijke periodewoordenboeken (ca. 500-1976) in de Geïntegreerde Taal-Bank van het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) in Leiden. Het toevoegen van het WFT aan de woordenboekapplicatie is mede tot stand gekomen dankzij CLARIN-NL. De afronding van een dergelijk omvangrijk woordenboekproject is altijd een belangrijke mijlpaal in de standaardiseringsgeschiedenis van een taal.

Het WFT illustreert hoe het wetenschappelijk onderzoek verankerd is in haar omgeving en dat het onderzoek een belangrijke maatschappelijke meerwaarde heeft. Het WFT is in de eerste plaats een wetenschappelijk product dat een onuitputtelijke bron is voor de studie van de vorming van het hedendaagse Fries, van lexicale en morfologische veranderingen en voor vergelijkend taalonderzoek naar de Germaanse talen. Het WFT is een belangrijke bron voor de morfologische en fonologische analyse van het Fries, die internationaal toegankelijk gemaakt wordt via *Taalportaal Nederlands/Fries*.

De maatschappelijke meerwaarde van het WFT schuilt in twee aspecten. Ten eerste levert het de wetenschappelijke basis voor op de professionele en niet-professionele taalgebruiker gerichte handwoordenboeken en taalhulpmiddelen voor het Fries, de tweede officiële taal van Nederland. Het WFT is daarmee een belangrijke bron voor *Taalweb*. Ten tweede verhoogt een dergelijk woordenboek en de daarvan afgeleide producten de status van een taal, wat een positieve invloed heeft op haar gebruik. De maatschappelijke waarde van het WFT wordt ook geïllustreerd door het feit dat een groot deel van de ongeveer 500 abonnees “gewone” Friezen waren.

Het WFT laat daarmee duidelijk zien dat er op de FA een lange traditie is van verankering van het onderzoek in de maatschappelijke omgeving en dat wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke valorisatie er hand in hand gaan. Tegelijkertijd illustreert het de vernieuwing van het wetenschappelijk werk, met de gelijktijdige publicatie van de laatste woordenboekdelen en het digitale WFT. Die vernieuwingsslag en maatschappelijke valorisatie is verdergezet in *Taalweb*.

Het WFT lijkt op het eerste gezicht afgerond, maar voortzetten van het lexicografisch werk is nodig om zowel het wetenschappelijk als maatschappelijk nut van het WFT te vergroten en het lexicologisch onderzoek verder uit te bouwen. De in de nabije toekomst beoogde uitbreidingen zijn: opvullen van 19^e-eeuwse lacunes, uitbreiden naar Middelfries op basis van de taaldatabank, uitbreiding naar hedendaags Fries en Fries van na 1975 op basis van modern corpusonderzoek en gekoppeld aan de ontwikkeling van het online vertaalwoordenboek Nederlands-Fries.

Tijdens de verslagperiode werden delen 24 en 25 van het WFT voltooid onder redactie van Pieter Boersma, dr. Anne Dijkstra, drs. Pieter Duijff, dr. Frits van der Kuip en drs. Hindrik Sijens en werd de digitale versie toegankelijk gemaakt.

Het lexicografisch werk voor het WFT lag mee aan de basis van de dissertatie van A. Dykstra (2011) over het 19^e eeuwse Lexicon Frisicum van Halbertsma. Het Euralex congres (2010) resulteerde in de uitgave van een congresbundel (Dykstra & Schoonheim 2010). Ter gelegenheid van de presentatie van het laatste deel van het WFT werd een congres georganiseerd (11/11/2011). Daarnaast publiceerden de lexicografen diverse artikelen, naast hun lexicografisch werk en dat voor Taalweb.

2. Taalportaal Nederlands/Fries

Het project 'Taalportaal Nederlands/Fries' richt zich op het ontwerp, de ontwikkeling en de implementatie van een virtueel Engelstalig taal instituut, een digitale, gedistribueerde bron van kennis over de grammaticale eigenschappen van het Nederlands en het Fries. Het Taalportaal geeft een zo mogelijk beeld van de klankstructuur, de woordstructuur en de zinsstructuur van beide talen. Het gaat om (voor een belangrijk deel) bestaande kennis die wordt geïntegreerd en volgens in de praktijk beproefde methodes gedigitaliseerd en toegankelijk gemaakt. Technisch gesproken heeft het Taalportaal de vorm van een complexe XML-databank, die via een webbrowser geraadpleegd kan worden. Alleen geautoriseerde deskundigen kunnen de teksten bewerken. Een nog onvolledige versie hiervan, die bovendien qua presentatie de nodige aanpassingen zal (dienen te) ondergaan, is te bereiken via de link: www.taalportaal.org.

Taalportaal wordt gesubsidieerd door het programma Investerings NWO-groot 2009-2010. Het Meertens Instituut is hoofdaanvrager en treedt op als penvoerder. Het project heeft een looptijd van vijf jaar (2011-2015) en is een samenwerkingsverband tussen het Meertens Instituut, de Universiteit Leiden, de FA en het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (Leiden). Voorts zijn er vele deskundigen van binnen- en buitenuniversitaire instituten bij het project betrokken.

Bij het Friese deel zijn betrokken: dr. Siebren Dyk (morfologie), dr. Eric Hoekstra (syntaxis) en dr. Willem Visser (fonologie, tevens projectleider). Zij zijn in de loop der jaren voor praktische zaken bijgestaan door Truus de Vries MA, Joke Weening MA en Gerbrich de Jong MA. Voor de onderdelen syntaxis en morfologie zijn prof. em. dr. Germ de Haan en prof. dr. Jarich Hoekstra (Kiel) supervisors. In zijn toenmalige functie van hoofd van de Vakgroep Taalkunde van de FA heeft prof. dr. Arjen Versloot een cruciale rol gespeeld bij de totstandkoming van het Friese deel van het Taalportaal.

Een geïntegreerd Taalportaal bestaat nog voor geen enkel talenpaar ter wereld, waardoor men hier met een uniek project te maken heeft. Het Afrikaans heeft zich ondertussen bij het Taalportaal aangesloten, wat het 'bereik' ervan aanzienlijk vergroot. Het project kwam op het juiste moment, kort na de start van CLARIN-NL, dat onder auspiciën van het door NWO gefinancierde CLARIN-EU werkt aan een 'Common Language Resources and Technology Infrastructure' ter bevordering van e-science in de letteren. De synergie tussen beide projecten levert een belangrijke meerwaarde op.

Het Taalportaal geeft, zoals gezegd, een zo compleet mogelijk beeld van de traditioneel onderscheiden taalkundige deelgebieden klankleer, woordleer en zinsleer. Door integratie en dwarsverwijzingen wordt de scheiding hiertussen regelmatig overschreden: een gebruiker die informatie zoekt over bijvoorbeeld overgankelijke werkwoorden, zal gemakkelijk aan zowel syntactische, morfologische als fonologische informatie kunnen komen. Hierdoor worden verbanden zichtbaar gemaakt die anders wellicht verborgen zouden blijven. Gezien de grote taalkundige overeenkomsten tussen het Fries en het Nederlands, en conform de traditie in de frisistiek, is de beschrijving van de Friese taalfeiten, waar mogelijk, contrastief van aard. Met andere woorden, in het Taalportaal wordt de contrastieve analyse Fries-Nederlands gesystematiseerd.

Het Taalportaal bouwt voort op een lange traditie van taalkundig onderzoek aan de FA en ook het werk voor het *WFT* heeft belangrijke informatie opgeleverd voor de morfologische en fonologische analyse van het Fries. In het Taalportaal wordt de vergaarde kennis op één plaats samengebracht, wat het onderzoek naar het Fries, binnen en buiten de FA, zeer ten goede zal komen. Het feit dat de gebruiker, waar mogelijk, door zal kunnen klikken naar pdf-versies van de artikelen waarnaar in het Taalportaal wordt verwezen, verhoogt de praktische bruikbaarheid in niet onaanzienlijke mate. Als

laatste moet hier worden genoemd dat de frisistiek met het Taalportaal een grote stap zet wat betreft internationalisering. Er is voor het Fries het nodige taalkundig/grammaticale voorwerk gedaan, maar dit is voor een belangrijk deel in het Fries en het Nederlands. De laatste Engelstalige grammatica van het Fries is de 'Frisian Reference Grammar' van Tiersma (1985, 1999²). Deze is ondertussen al dertig jaar oud en bescheiden van omvang. Met het Taalportaal komt er in één keer een grote hoeveelheid informatie over de Friese grammatica in het Engels beschikbaar, informatie die bovendien structureel geactualiseerd zal worden. Een niet te onderschatten meerwaarde, ten slotte, is het feit dat er door het werk aan het Taalportaal vele 'witte plekken' in onze taalkundige kennis van het Fries aan het licht zijn gekomen, die de weg wijzen naar beloftevol toekomstig onderzoek en zo de agenda van dit onderzoek mede zullen bepalen. Vanaf 2016 maakt de FA structureel middelen vrij om dit te realiseren en het Friese deel te blijven actualiseren (projectleider dr. H. Van de Velde).

Het belang van het Taalportaal reikt verder dan de wetenschappelijke vakgenoten, want ook de in het Fries geïnteresseerden en mensen uit het onderwijs zullen er veel van hun gading in kunnen vinden. Bovendien zal het Taalportaal een goed uitgangspunt kunnen vormen voor het schrijven van een meer praktisch georiënteerde grammatica van het Fries, die geïntegreerd zou kunnen worden in *Taalweb*. Ten slotte, het Taalportaal is een belangrijk codificatie-instrument voor het Fries en zal de positie en status van het Fries ten goede komen.

3. HISGIS

HISGIS staat voor Historisch Geografisch Informatiesysteem: een digitaal pakket voor het verwerken van historisch ruimtelijke informatie, met kaarten op het scherm, en informatie daarachter over wat erop te zien is. Gestart als een systeem dat alleen het historisch landschappelijk en sociaaleconomisch onderzoek in Friesland en Groningen van dienst wilde zijn, heeft HISGIS zich in de verslagperiode verbreed tot een potentieel onderzoekspodium én geo-gereedschapskist voor heel Nederland. De ratio achter de aanpak vanuit de Friese casus is tweeledig. Ten eerste vroeg en vraagt een benadering voor het middeleeuwse Groot-Friesland en de vroegmoderne noordelijke kustprovincies met hun aansluitende vergelijkingsgebieden zonder meer al een grootschalige dekking, voor de (noordelijke) helft van Nederland. De gecreëerde bestanden alsmede de opgedane expertise lokten vervolgens de vraag uit van tal van onderzoekers om het HISGIS-programma uit te breiden met het oog op aggregatie en toepassingsmogelijkheden op nationaal niveau.

HISGIS maakt het mogelijk de volgens de Nationale Wetenschapsagenda uiterst belangrijke vraag te beantwoorden *hoe de ruimte de menselijke geschiedenis heeft beïnvloed*. Om er greep op te krijgen, is het van het grootste belang de ruimte in zijn verandering door de tijd heen zelf vast te leggen. In het digitale tijdperk kan het niet anders dan dat daar GIS-basissystemen voor worden opgezet. De kracht van HISGIS, ten opzichte van bestaande nationale historische GIS'sen elders is dat het *bottom up* wordt opgebouwd uit de kleinste geografische eenheden: de percelen. Als die kleinste deeltjes met hun belijning eenmaal als unieke polygonen zijn ingevoerd en vastgesteld, kunnen ze op uiteenlopende wijze worden geaggregeerd voor een veelvoud aan studies en doelen. Dat laatste verdient enige nadruk: het systeem pretendeert niet één specifieke onderzoeksvraag binnen een bepaald historisch terrein op te lossen. Het is bedoeld als infrastructuur waarvan vrijwel alle ruimtelijk geïnteresseerde historische en archeologische disciplines profiteren, die nieuwe benaderingswijzen stimuleert en ook oproept tot het stellen van nieuwe vragen.

De bouwstenen in kwestie zijn de percelen van het nationaal vlak dekkende kadaster uit de vroege negentiende eeuw (1832). Omdat die ouder zijn dan de tijd van hun opname, wijzen ze ook terug in het verleden. Tegelijkertijd bergen ze het heden in zich omdat alle huidige percelen eruit gevormd werden. De basislaag dient daarmee elke reconstructie tussen nu en de vroege middeleeuwen. De hoofdinspanning van het HISGIS-programma is er daarom op gericht het oudste kadaster voor heel Nederland te digitaliseren, in samenwerking met belanghebbende academische onderzoeksgroepen en erfgoedinstellingen. Daarnaast worden verrijkingstrajecten opgezet. De bestanden worden als

open data beschikbaar gemaakt, via (1) de publieksinternetsite HISGIS; (2.) het afneembaar maken ervan via WMS-diensten (Webmapping) en WFS (Web Feature) e.d. voor onderzoekers, erfgoedpartijen en de creatieve industrie; en (3) door onderzoekers met complexe onderzoeksvragen de basisdata beschikbaar te stellen voor verwerking in de eigen GIS-omgeving.

De projectleiding was in handen van prof. dr. J.A. Mol; projectcoördinatoren waren S. Strating (tot 2010) en ing. J.J. Feikens. De doorontwikkeling van de HISGIS viewer kwam voor rekening van programmeur D. Drukker. Dr. J.P. van der Vaart (tot 2012) en drs. P.L.G. van der Meer tekenden voor de controle en organisatie van de perceeldata-invoertrajecten.

In 2008 omvatte HISGIS alleen nog de huidige provincie Fryslân. De eerste grote uitbreiding, gesubsidieerd door het Waddenfonds, betrof het complete 1832-GIS, met enkele verrijklingslagen, voor de provincie Groningen, dat geheel volgens planning begin 2010 kon worden opgeleverd. Dat het HISGIS-team er daarbij in slaagde de georeferentiële onzekerheidsmarge te reduceren van 30-50 m. voor het buitengebied naar 10 m., was mede reden dat het door de Atlasstichtingen van Utrecht en Overijssel werd gevraagd hun vectoriseringsprojecten van Utrecht en Overijssel van de respectieve Atlasstichtingen te begeleiden en bij HISGIS te doen aansluiten. Beide programma's werden afgerond in 2011. Om de referentie en reconstructie van een metropool onder de knie te krijgen heeft het team in de jaren 2012-2013 het project HISGIS Amsterdam opgezet en ook gerealiseerd, met steun van de KNAW en participatie van het NIDI. Voor het Rotterdams Archief werd in 2013-2014 de aanpassing en verbetering van HISGIS Rotterdam verzorgd. In de jaren 2012-2013 heeft het HISGIS-team voor het Drents Archief de begeleiding verzorgd voor de vectorisering van de oudste minuutplannen voor de provincie Drenthe; de vectorbestanden zijn begin 2014 opgeleverd. Nu begin september 2015 de via een crowdsourcingproject door vrijwilligers ingevoerde perceelsinformatie beschikbaar is, kunnen de bestanden verwerkt worden voor presentatie in HISGIS en verder gebruik door het Drents Archief. Verder is in 2014 het project Gistorical Antwerp van de afdeling stadsgeschiedenis van de Universiteit Antwerpen verwerkt voor presentatie in de HISGIS-viewer. Daarnaast is deelgenomen in het HPCN-project van de afdeling Geografie van de Universiteit van Amsterdam voor het creëren van een aaneengesloten georeferentie geheel van alle (17.000) minuutplannen van het oudste kadaster. Dat kon voor de provincies Fryslân, Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland worden gerealiseerd. Een meer recente ontwikkeling betreft het per 1 april 2014 gestarte driejarige project in samenwerking met het Gelders Archief voor de vectorisering van de ca. 2.700 minuutplannen voor Gelderland. Bij dat alles had de vervaardiging van de presentabele GIS-databestanden absolute voorrang. Daarnaast heeft de projectleider, soms samen met andere onderzoekers die gebruik maken van de resultaten, het programma op nationale en internationale congressen gepresenteerd, waaruit diverse publicaties zijn voortgekomen.

De verkregen resultaten worden al lang ingezet bij landschapshistorische, archeologische en middeleeuwse bezitsstudies voor de noordelijke provincies. Met name de 'Besitzrückschreibung' blijkt veel perspectief te bieden voor onderzoek door FA-medewerkers en collega's elders naar de machtsuitoefening door adel, eigenerven, kerk en kloosters. Een recent overzicht van wetenschappelijke *use cases* laat zien dat stadshistorici, demografen, historisch ecologen en ruimtelijk economen in toenemende mate een beroep doen op het 1832-basis-GIS en de kaart- en gegevenslagen die daar weer op te baseren zijn.

Ook maatschappelijke partijen maken steeds meer gebruik van het systeem. Genoemd kunnen worden het Kadaster (voor het bepalen van erfdienstbaarheden en vaststellen van oorspronkelijke perceelsbegrenzing), provinciale archeologische diensten (voor hun beschermingsbeleid), archieven en monumentenzorgdiensten (voor het vastpinnen van erfgoed informatie), de makelaardij en het notariaat, en de steeds groter wordende groep van familieonderzoekers en amateurhistorici.

4. Tekstedities

Van oudsher rekent de FA het tot haar taken bronnen betreffende de geschiedenis van Friesland toegankelijk te maken voor onderzoekers en voor de bredere gemeenschap, in het bijzonder voor de

middeleeuwen en vroegmoderne tijd. De belangrijkste reden daarvoor is de enorme bronnenschaarste voor pre-modern Friesland als gevolg van de decentrale bestuursvorm met dito archivering en de massale vernietiging van kloosterarchieven en bibliotheken. De noodzakelijke contextualisering van deze bronnen vraagt om een goede beschikbaarheid via moderne uitgaven, te meer dat zij niet alleen over 'zichzelf' getuigen maar ook over de bronnen die we nu missen. In deze verslagperiode verschenen drie wetenschappelijke tekstedities. Kenmerkend voor deze publicaties is dat zij niet op zichzelf staan, maar passen in het bredere onderzoeksprogramma van de Akademy. Zij zijn de resultante van wetenschappelijk onderzoek en zullen op hun beurt nieuwe vragen over het verleden van Friesland en bij uitbreiding Noord-Nederland genereren.

De cisterciënzers die zich aan het eind van de twaalfde eeuw in Aduard hadden gevestigd, brachten niet minder dan 6.000 hectare land in cultuur. Hun klooster behoorde tot de rijkste in de Nederlanden. De Aduarder monniken hebben dan ook een grote stempel gedrukt op de nederzettingsgeschiedenis, de vormgeving van het landschap en het ontstaan van een commerciële landbouw in Groningen en Friesland. In 1580 werden de kloostergebouwen ingenomen en goeddeels vernield door partijgangers van de Nederlandse Opstand. Toen ging ook het archief van de abdij verloren. De wel bewaard gebleven abtenkroniek is dan ook van onschatbaar belang voor de studie van de ontwikkeling van Noord-Nederland tijdens de volle en late middeleeuwen. Dat wordt duidelijk uit de acht essays die de eigenlijke editie en vertaling voorafgaan.

Deze abtenkroniek van Aduard maakt deel uit van een serie. In 2001 en 2008 bezorgden onderzoekers van de FA, aansluitend bij de in 1991 door Leidse mediëvisten uitgegeven dertiende-eeuwse kroniek van Bloemhof, de uit dezelfde tijd stammende *Vitae Abbatum* van Mariëngaard en de zestiende-eeuwse abtenkroniek van Sibrandus Leo. Op de rol voor een soortgelijke ontsluiting staan nog de zestiende-eeuwse kloosterkronieken van Bloemkamp en de Sint-Oulfusabdij van Staveren/Hemelum. Geen andere regio in de oude Nederlanden kan prat gaan op een dergelijke reeks van goed toegankelijke verhalende bronnen uit regionale geestelijke instellingen. Samen bieden ze een uniek inzicht in de religieuze, landschappelijke en sociaaleconomische geschiedenis van Friesland tot aan de vooravond van de Reformatie.

In 1543 gaf landvoogdes Maria van Hongarije opdracht tot het aanleggen van de zogenaamde Friese beneficiaalboeken. Deze registers vermelden de inkomsten van alle Friese parochies en de bedienaren van de eredienst die er aan verbonden waren. Uit deze bron blijkt dat het overheidsgezag na de aanhechting van Friesland al snel in de haarvaten van de lokale samenleving probeerde door te dringen. Een dergelijk gedetailleerd overzicht is elders in de Habsburgse Nederlanden niet te vinden. Deze moderne editie, die middels CD-Rom ook in elektronische vorm beschikbaar is, maakt het mogelijk om naast de zielzorg ook de ontwikkeling van het kerkelijk bezit in de eerste helft van de zestiende eeuw in kaart te brengen op een manier die zo nauwkeurig is dat het op HISGIS precies aan te wijzen is. Een en ander is van groot belang omdat het gewest net toen in een groter verband integreerde en een tijd van snelle expansie doormaakte. Ook reformatiehistorici zullen dankbaar van deze editie gebruik maken. Het discussiedossier dat in 2014 in de *Vrije Fries* verscheen, illustreert de impulsen die deze uitgave aan het historisch onderzoek geeft. Tevens is zij een goudmijn voor genealogen.

Zowel de editie van de abtenkroniek van Aduard (Van Moolenbroek & Mol 2009) als die van de Beneficiaalboeken (Van der Meer & Mol 2013) vloeien voort uit de langjarige onderzoekslijn *Bezit, macht en ruimte, Friesland 500-1500* die door prof. dr. J.A. Mol is opgezet. Samen met HISGIS hebben deze producten onze kennis over het ontstaan en de inrichting van de Friese ruimte blijvend veranderd.

In 2012 bezorgde dr. W. Bergsma *Enege gedenckwerdege geschiedenissen*. Het betreft een kroniek van de hand van de zeventiende-eeuwse edelman Poppo van Burmania. Deze Friese militair, die in Oostende ten tijde van het fameuze beleg werd geboren, streed tijdens de Tachtigjarige Oorlog mee op de eerste rij. Nog op zijn oude dag verdedigde hij de Republiek tijdens het Rampjaar (1672). In zijn

kroniek bracht Poppo over al die evenementen verslag uit. Poppo van Burmania was nauw verbonden met het stadhoudelijk hof. Zijn kroniek vormt dus als het ware het contrapunt van de beroemdere dagboeken van stadhouder Willem Frederik (*Gloria Parendi*), bovendien verschaft zij uniek inzicht in de praktijk van oorlogsvoering door het Staatse leger. De kroniek van Poppo van Burmania is een *military memoir* die voor edellieden eertijds cruciale begrippen als eer en reputatie naar de praktijk van alledag vertaalt. Poppo's *Gedenckwerdege geschiedenissen* zijn dan ook opgenomen in de door Rudolf Dekker geëntameerde reeks *Egodocumenten*. Deze editie vloeit voort uit het project 'Friesland in de Gouden Eeuw', waarmee dr. W. Bergsma beoogde de relatieve onderwaardering voor Friesland in de geschiedschrijving over het 'Nederlands wonder' ongedaan te maken.

5. Oudfries recht

Taal en recht zijn onlosmakelijk verbonden in het geval van het Oudfries. De sociaal-politieke situatie in middeleeuws Friesland kenmerkte zich door een autonomie van de diverse Friese landsgemeenten: de zogenaamde Friese Vrijheid. Het recht van de vrije Friezen was datgene dat bij uitstek in de eigen taal werd opgeschreven. De term Oudfries verwijst derhalve zowel naar een taalfase (ca. 1100-1550) als naar een tekstcorpus dat gekenmerkt wordt door een nadruk op rechtsteksten.

De periode 2009-2014 mag beschouwd worden als de opstartfase van het project Oudfries. In deze fase is naast de inzet van stafonderzoeker dr. J.A. Nijdam gezocht naar versterking middels gastonderzoekers. Gastonderzoekers waren: mr. dr. H. de Jong (vanaf 2012), drs. R. van der Meer (2012-2013), prof. em. dr. H.D. Meijering (vanaf 2004) en dr. O. Vries (vanaf 2014).

Een eerste onderzoekslijn richt zich op Oudfriese recht in comparatief en cognitief perspectief. Hierin wordt expliciet afstand genomen van het binnen de humaniora nog steeds gangbare paradigma van het postmodernisme. Recent is voor deze nieuwe benadering, waarin gebruik wordt gemaakt van de inzichten uit de cognitieve en 'behavioural' wetenschappen, de term 'Postcultural' gemunt (Hanlon 2013).

De comparatieve onderzoekslijn naar het Oudfries recht heeft geleid tot verschillende internationale publicaties en een programmatisch artikel in het *Tijdschrift voor Geschiedenis* (Nijdam 2010). Tevens zijn er een aantal internationale symposia ge-co-organiseerd (Leeds, Leeuwarden, Berlijn). Het meest recente werd in Berlijn gehouden en had als thema 'Weergeld'. De edited volume met de oogst aan artikelen staat gepland voor 2016. Ten slotte is er in 2014 een netwerk in het leven geroepen voor de internationale bestudering van middeleeuws recht, getiteld 'Voices of Law: Language, Text and Practice'.

Een tweede onderzoekslijn betreft de context van de Oudfriese rechtshandschriften. De zeer magere overlevering van de Oudfriese rechtshandschriften, maakt de vraag naar de intellectuele context waarin deze handschriften geschreven werden erg prangend. Dit wordt nog pregnanter als we beseffen dat de overlevering van middeleeuws handschriftmateriaal uit de Friese landen überhaupt zeer slecht is (zie de opmerkingen hierover in de sectie over Tekstedities). Een onderdeel van deze onderzoekslijn is het verzorgen van moderne edities van Oudfriese (Westerlauwerse) handschriften. Met de edities gaat een diepgaande analyse van de tekstcompilatiepatronen en de relatieve ouderdom van de diverse rechtsteksten gepaard, alsmede een onderzoek naar de invloed van het geleerde recht in Westerlauwers Friesland (hiervoor wordt nu een projectaanvraag voorbereid). Ze vormen tevens een belangrijke bron voor de taalkundige studie van het Oudfries.

In 2012 werd met behulp van externe financiering de digitale diplomatische editie van het archaïsche handschrift Codex Unia gerealiseerd (dr. J. Sytsema) in de Taaldatabank Fries. Twee grote editieprojecten zijn nu in hun afrondende fase. Het betreft de editie van de Oudfriese incunabel Freeska Landriucht (ca. 1485). Er is een nieuw team samengesteld, bestaande uit een Oudfrisist (Nijdam) en twee rechtshistorici (prof. dr. J. Hallebeek mr. dr. H. de Jong). Het betreft een kritische

editie plus Engelse vertaling van deze bron, die internationaal de interesse in Oudfries recht zal stimuleren. Verder is prof. dr. H. Meijering bezig (voorstudies 2005, 2009, 2011, 2014) met het afronden van een majeure editie van de Westerlauwerse rechtsteksten die in de Groninger Ommelanden zijn gerecipieerd. Dit omvangrijke Nederduitse corpus aan Friese rechtshandschriften uit de Groninger Ommelanden is sinds het begin van de 20^e eeuw ten onrechte veronachtzaamd door onderzoekers van het Oudfries. De editie zal onder gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van Meijering en Nijdam verschijnen. Gastonderzoeker dr. O. Vries ten slotte is binnen deze lijn bezig met het voorbereiden van een editie van de Oudfriese oorkonden die sinds zijn uitgave van 1977 nog ontdekt zijn.

Deze onderzoekslijn heeft tevens geleid tot een opstartend onderzoek naar de betekenis van de Friese landshistorieschrijvers (eind 16e-18e eeuw) in het overleveren van belangrijke Friese middeleeuwse bronnen. De kiem van dit onderzoek werd gelegd door de ontdekking van de sporen van een onbekend Oudwestfries rechtshandschrift in een 17^e-eeuwse editie van de *Lex Frisionum* door de Friese rechtsgeleerde Sibrandus Siccamma (Nijdam en Versloot 2012).

De wetenschappelijke meerwaarde van het onderzoek naar het Oudfries recht blijkt uit de bijdrage van Nijdam aan het internationale wetenschappelijke debat, dat pionierend genoemd mag worden. De verwachting is dat de door hem gekozen 'Postcultural' benadering, die door een handjevol andere onderzoekers tegelijkertijd en onafhankelijk van elkaar 'ontdekt' was, uit zal groeien tot een zelfstandig paradigma. Ten slotte moet hier ook het werk worden vermeld dat vanuit de bijzondere leerstoel Fries in Leiden aan het Oudfries is verzet. Prof. dr. R.H. Bremmer publiceerde veel en internationaal over diverse culturele en taalkundige aspecten van het Oudfries. Zijn grammatica *An Introduction to Old Frisian* (2009) is voor de internationale bestudering van het Oudfries uitermate belangrijk gebleken.

De maatschappelijke meerwaarde wordt gerealiseerd langs twee lijnen. Vanuit de comparatieve onderzoekslijn heeft Nijdam verschillende malen gepubliceerd voor een groter publiek over fenomenen als eer, wraak en compensatie. Verder blijft het Oudfries als oudste fase van de Friese taal nog steeds een van de pijlers van de Friese identiteit. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat het officiële adviesorgaan voor de Friese taal nu als naam *Dingtiid* heeft gekozen, een verwijzing naar het Oudfriese recht (<http://dingtiid.frl/wp-content/uploads/2014/11/lt-ding.pdf>). Ten slotte is het Oudfries opgenomen in het project *Vogala* van prof.dr. Frits van Oostrom (<http://www.vogala.org/>).

BIJLAGE II: narratives van de vier geselecteerde maatschappelijke projecten

De Fryske Akademy (FA) ontplooit heel wat activiteiten die op de Friese maatschappij gericht zijn en verricht onderzoek dat een sterk valoriserend karakter heeft. Een groot deel ervan wordt in de vorm van (taal)beleidsrapporten gepubliceerd. Een gemeenschappelijk karakter is dat die activiteiten en producten op wetenschappelijke leest zijn geschoeid en verankerd werden in het wetenschappelijk onderzoek dat op de FA uitgevoerd wordt. Het actieveld van de FA beperkt zich niet tot Fryslân, maar bestrijkt heel Europa. De geselecteerde projecten zijn: Taalweb Frysk, de onderzoeksprojecten Onderwijs en Onderwijsevaluatie, FRY-EUS en de Mercator regionale dossiers.

1. Taalweb Frysk

Taalweb Frysk is een pakket online taalhulpmiddelen voor iedereen die het Fries wil (leren) schrijven en past in het standaardiseringsbeleid voor het Fries dat door de provincie Fryslân wordt gevoerd. Taalweb Frysk is gemaakt op verzoek van en mede gefinancierd door de provincie Fryslân. Het bestaat uit vijf onderdelen: de voorkeurswoordenlijst voor het Fries, een spellingchecker, een spellinggids, een automatische vertaler en een woordenboekportaal. Alle vijf onderdelen zijn toegankelijk via één website (www.taalweb.frl).

Taalweb Frysk richt zich zowel op professionele (journalisten, vertalers, schrijvers ambtelijke stukken) als niet-professionele gebruikers van het Fries. Omdat de website pas sinds 1 februari 2015 online is, kunnen we nog geen gegevens publiceren over het gebruik van de website tijdens de verslagperiode, maar de producten zijn over het algemeen goed ontvangen door de gebruikers en in de media. De FA onderhoudt ook een helpdesk.

Aanleiding voor de ontwikkeling was de vaststelling dat er in de Friese taalgemeenschap vaak onzekerheid bestaat over de Friese spelling en de juiste woordvormen. De onzekerheid over de "juiste" taalvormen is onder andere terug te voeren op de verschillende dialecten van het Fries. De *Fuorkarswurdlist* biedt op basis van een reeks vastliggende criteria steeds één voorkeursvorm aan de taalgebruikers aan.

Het meest geavanceerde onderdeel van Taalweb Frysk is de *Staveringshifker* (spellingchecker). Niet alleen controleert deze de tekst op spellingfouten, maar er wordt ook nagegaan of de gebruikte woordvormen conform de *Fuorkarswurdlist* zijn en of er neerlandismen in de tekst staan.

Een ander onderdeel is de automatische vertaler (*Oersetter*), die Friese teksten in het Nederlands vertaalt of andersom. Het programma werkt op basis van een databank van Friese teksten met daarnaast de Nederlandse vertaling.

Ten slotte bevat Taalweb Frysk een portaal waarin de digitale versies van een aantal Friese woordenboeken zijn opgenomen (*Wurdboekportaal*). Door één zoekopdracht kan in alle woordenboeken tegelijk worden gezocht.

Taalweb Frysk werd ontwikkeld in de periode 2012-2014 en is sinds 1 februari 2015 online beschikbaar. De redactie was in handen van de lexicografen dr. A. Dykstra, drs. P. Duijff, dr. F. van der Kuip en drs. H. Sijens en is in wezen een product dat gebaseerd is op het WFT en de aan de FA verzamelde taaldatabanken. De spellingchecker en de website zijn ontwikkeld door het bedrijf GridLine (www.gridline.nl), de techniek van het vertaalprogramma is geleverd door de Radboud Universiteit Nijmegen. Het is daarmee ook een goed voorbeeld van de samenwerkingsverbanden die de FA aangaat met zowel het bedrijfsleven als andere wetenschappelijke instellingen.

Taalweb Frysk kan met de hulp van het Mercator netwerk uitgroeien tot een voorbeeldportaal voor andere regionale talen en talen van minderheden.

2. Onderzoeksprojecten Onderwijs en Onderwijsevaluatie

Het onderzoeksproject Boppeslach is opgezet ter monitoring en evaluatie van het provinciale onderwijsstimuleringsproject waarvan de naam is ontleend aan de provinciale onderwijsnota Boppeslach. Aanleiding voor deze nota was het relatief grote aantal (zeer) zwakke scholen in Fryslân en het bestaan van onderwijsachterstanden die door onderzoek van de Fryske Akademy aan het licht kwamen. Het stimuleringsproject voorziet een groot aantal Friese basisscholen gedurende een periode van zes jaar van financiële middelen om verbeteringen in het onderwijs door te voeren, zoals het bijscholen van leerkrachten of de aanschaf van nieuwe onderwijsmethoden. De onderwijsmethode Studio-F, geïntroduceerd in 2006/2007, speelt hierin een belangrijke rol. Het vak Fries is verplicht op alle basisscholen in Fryslân, tenzij dispensatie is verleend door de provincie Fryslân. Naast de evaluatie van het stimuleringsproject wordt binnen het Boppeslach project specifiek wetenschappelijk onderzoek gedaan in de vorm van twee promotieprojecten (J. Dijkstra en M. Jansma). De onderzoekslijn werd gecoördineerd door dr. E.L. Klinkenberg.

Het onderzoeksproject Boppeslach bestaat uit vijf deelprojecten. In projecten 1 tot en met 3 wordt specifiek onderzoek gedaan naar de voortgang van de verschillende verbetertrajecten van de scholen.

- *Project 1. Verbetering leerlingresultaten.* Scholen worden zes jaar lang gevolgd om te bepalen of, onder invloed van de investeringen, een verbetering in de leerresultaten valt te constateren.
- *Project 2. Evaluatie Studio-F.* Scholen worden gevolgd bij hun implementatie van de destijds moderne Friese taalmethode Studio-F om te kijken of een verbetering valt te constateren in de Friese taalkennis van de leerlingen.
- *Project 3. Werking drietalig onderwijs.* De werking van het drietalig onderwijsmodel en het effect daarvan op de leerresultaten is gedurende zes jaar gevolgd.
- *Project 4. Tweetalige taalverwerving van jonge kinderen (2,5 tot 4 jaar).* Gedurende 1,5 jaar is de vocabulaire-ontwikkeling van Friestalige en Nederlandse peuters onderzocht, als onderdeel van een promotieproject.
- *Project 5. Effect van drietalig onderwijs op het zelfvertrouwen en de Engelse taalverwerving.* Dit project is in 2009 afgesplitst van project drie tot een zelfstandig promotieproject. De resultaten van dit project worden deels gebruikt in de eindrapportage over hetzelfde project.

Aangaande de drie hoofdprojecten is in 2010 een tussentijdse rapportage en in 2015 een eindrapportage verschenen. De deelprojecten van het onderzoeksproject Boppeslach hebben geleid tot een aantal (wetenschappelijke) publicaties. Project vier heeft in 2013 geleid tot een dissertatie (J. Dijkstra) en een aantal internationale wetenschappelijke publicaties, waaronder een publicatie in een A-tijdschrift in 2015 (*Bilingualism: Language and Cognition*). Project vijf mondde tot dusver uit in een tweetal manuscripten die ter publicatie zijn aangeboden. De analyse en de wetenschappelijk disseminatie zijn vertraagd door langdurige ziekte van de promovendus. Tot slot heeft het onderzoek geleid tot drie mastertheses (I. Bangma, F. Swarte en R. Krol-Hage) en één bachelor eindwerkstuk, hetgeen de samenwerking met de universitaire opleidingen illustreert.

Een eerste bijzonder aspect is dat dit project is uitgevoerd in een provinciale politieke context waarin zowel de politieke ambities betreffende het Fries als die betreffende het onderwijs een rol spelen. De provincie Fryslân heeft, vanwege de Friese taal, als enige provincie in Nederland bevoegdheden aangaande het onderwijs. Gedurende de onderzoeksperiode is verantwoording afgelegd aan drie verschillende gedeputeerden met eigen politieke agenda's. Vanwege bezuinigingen en reorganisaties bij de Provincie Fryslân is het onderzoek begeleid/gevolgd door verschillende ambtenaren met elk hun eigen ervaringen en inzichten.

Een tweede bijzonder aspect van de onderzoekscontext betreft de rol van het onderwijsveld in de vorm van de koepelorganisaties van de schoolbesturen. Bij de aanvang van het onderzoek in 2008 speelden deze organisaties nog een bepalende rol in de uitvoering van het onderzoek. In 2009

besloten deze organisaties niet langer bij de uitvoering van het onderzoek te betrekken om op die manier te borgen dat het onderzoek neutraal en volgens een wetenschappelijke standaard uitgevoerd werd.

3. FRY-EUS: Onderzoek naar meertaligheid i.s.m. de Baskische overheid

Sinds 2007 werkt het Mercator kenniscentrum van de FA samen met het Baskisch Ministerie van Onderwijs en Onderzoek. Deze samenwerking vindt op een aantal terreinen plaats. Zo wordt niet alleen toegepast taalkundig onderzoek verricht, maar worden er ook Europese expert seminars georganiseerd. Voor het onderzoek wordt nauw samengewerkt met de Universiteit van Baskenland in San Sebastian/Donostia. Het Baskisch ministerie had het Mercator kenniscentrum in 2007 benaderd voor deze samenwerking. Reden daarvoor was dat Mercator veel ervaring heeft met vergelijkend onderzoek en met de organisatie van congressen en seminars, maar vooral ook vanwege het enorme internationale netwerk van Mercator op het terrein van Regionale- en Minderheidstalen in Europa en daarbuiten. Jammer genoeg heeft de overheid van Baskenland de vruchtbare samenwerking door de economische recessie in oktober 2014 moeten beëindigen. De titel FRY-EUS refereert naar de taalcodes van het Fries en het Baskisch.

In de afgelopen zeven jaar zijn verschillende dimensies van meertaligheid onderzocht. In het begin lag de focus op de 'added value of multilingualism', vervolgens is die verlegd naar de 'multilingual classroom' en vanaf 2013 naar de 'Ethno cultural dimension of school curricula in primary and secondary education'. Voor de activiteiten die werden uitgevoerd speelden de scholen in Friesland en Baskenland een erg belangrijke rol, niet alleen als onderzoeksterrein, maar ook als locatie voor de zeven "European Expert Seminars", waardoor onderzoek en praktijk van het meertalig onderwijs dichter bij elkaar werden gebracht.

Door de jaren heen zijn verschillende onderzoekers bij dit samenwerkingsproject betrokken geweest: twee bij Mercator en een in Baskenland. Gedurende de gehele looptijd was de projectbegeleiding in handen van drs. C. van der Meer in Friesland (van 2009-2012 samen met prof. dr. R.J. Jorna) en voor de Baskische overheid is topambtenaar dr. M. Zalbide betrokken geweest bij deze samenwerking. De wetenschappelijke inhoud werd voor een belangrijk deel vorm gegeven door prof. dr. D. Gorter en prof. dr. J. Cenoz van de Euskal Herriko Unibertsitatea.

De resultaten van het onderzoek zijn hoog gewaardeerd door het Baskische ministerie, zij hechtten veel waarde aan deze studies waarin vaak een vergelijking met de situatie van de Friese taal is gemaakt. Het ministerie heeft ons laten weten dat de vijf door Mercator geproduceerde rapporten het taalbeleid in het onderwijs van de autonome regio beïnvloed heeft.

Deze vorm van samenwerking was uniek in Europa. Behalve praktische beleidsadviezen en de implementatie ervan heeft dit onderzoek ook geleid tot een veelvoud aan wetenschappelijke presentaties en aan de wieg gestaan van een wetenschappelijke promotie in Baskenland. De onderzoeksactiviteiten hebben geleid tot een continue stroom van publicaties, wetenschappelijke artikelen, conference proceedings en presentaties. De internationale expert seminars zijn altijd naar volle tevredenheid van het ministerie georganiseerd. De seminars werden in Leeuwarden gehost en werden bezocht door een flinke delegatie Basken. Het onderzoek en de thema's van de seminars werden gepland en besproken in de Watch-Dog Committee, het officiële overleg- en bestuursorgaan waarin twee leden van het ministerie en twee leden van de FA zitting hadden en dat een of twee keer per jaar samenkwam.

4. Mercator Regionale dossiers

Sinds de oprichting van de Europese Unie bestond er een groeiende behoefte aan informatie over Regionale- en Minderheidstalen in Europa. Daarom is het Mercator Kenniscentrum, in overleg met de Europese Commissie, begonnen met het verzamelen van informatie en het publiceren van deze gegevens in Regionale dossiers. Het doel van deze serie is om behalve algemene informatie over

regionale- en minderheidstalen ook specifieke nauwkeurige en beschrijvende informatie over de rol van de taal in het onderwijssysteem van de betreffende regio beschikbaar te stellen. De dossiers bevatten details over voorzieningen van het onderwijssysteem, onderwijsbeleid, verdeling van verantwoordelijkheden, regels en wetten, aangevuld met kwantitatieve informatie over bijv. het aantal scholen, leerlingen en leraren en over de financiële investeringen. De expertise van de FA is met Mercator en de regionale dossiers gegroeid van het Friese naar het Europese niveau.

Deze informatie dient als bron van gegevens voor beleidsmakers, onderzoekers, leraren, studenten en journalisten. Heel vaak dient dienen de dossiers als bron voor verder (zowel wetenschappelijk als beleidsondersteunend) onderzoek. In de dossiers worden suggesties gedaan voor verder leesmateriaal en wordt contactinformatie geleverd.

Iedere dossier bevat de gegevens van in principe één taal in een bepaalde meertalige regio. Als er sprake is van een vergelijkbare situatie in een regio kunnen twee of drie talen in een dossier worden beschreven. Voor het inwinnen van gegevens wordt nauw samen gewerkt met correspondenten in de verschillende taalregio's, Mercator vervult de rol van editor. De correspondenten ontvangen een kleine vergoeding, maar zonder de grote en loyale inspanningen van deze correspondenten zou Mercator niet in staat zijn deze studies te publiceren. Het zijn vrij beknopte dossiers, maar er zit veel werk in het zoeken en verzamelen van alle statistieken en up-to-date informatie. Er zijn bijzonder veel feiten in deze rapporten verzameld. De dossiers worden gemaakt en gepubliceerd in een vaste structuur, waardoor het gemakkelijk gemaakt wordt verschillende situaties met elkaar te vergelijken.

Deze kernactiviteit wordt (be)geleid door het hoofd van het Mercator Kenniscentrum, eerst prof. dr. D. Gorter (1987-2007) en vervolgens drs. C. van der Meer (vanaf 2007) en uitgevoerd door projectmedewerkers die de contacten onderhouden met de internationale correspondenten. De correspondenten en de project medewerkers staan vermeld als auteur(s) en editor(s) in de betreffende dossiers.

Intussen zijn er meer dan veertig verschillende Regionale dossiers gepubliceerd, die via de website van Mercator vrij toegankelijk en downloadbaar zijn (<http://www.mercator-research.eu/research-projects/regional-dossiers/>). In principe wordt er na ongeveer tien jaar een update gepubliceerd, waarin alle recente veranderingen worden beschreven en de laatste beschikbare statistieken worden gegeven. Regelmatig worden de Regionale dossiers gebruikt in presentaties van de eigen staf en vrij vaak wordt naar deze serie van dossiers gerefereerd in analyses en vergelijkende studies van andere onderzoekers en studenten. De dossiers worden bijna 20.000 maal gedownload per jaar.

Deze dossiers worden veel in Europa gebruikt, maar ook in andere werelddelen worden ze regelmatig geraadpleegd. Mede daarom is er vanuit buiten Europa belangstelling voor deze informatieve Regionale dossiers en het format waarin deze worden gepubliceerd. Zo wordt er intussen wordt gewerkt aan het eerste dossier over drie Russische minderheidstalen, het Nenets, Hanty en Selkup. De overheid van de autonome regio Yamal neemt de kosten van de Russische vertaling op haar. Naast Rusland wordt er ook belangstelling getoond vanuit China en Canada.

BIJLAGE III: Tabellen

	2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	€	%	€	%	€	%	€	%	€	%	€	%
Inkomsten												
KNAW	1 667 100	38.79	1 607 400	37.13	1 603 700	37.23	1 596 600	37.37	1 589 500	38.89	1 482 900	40.71
Provincie	1 108 887	25.80	1 079 822	24.94	1 081 155	25.10	1 028 621	24.07	1 034 171	25.30	998 144	27.40
Onderzoekssubsidies		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00
Contract onderzoek	1 177 325	27.39	1 299 909	30.03	1 360 381	31.58	1 469 238	34.39	1 328 236	32.49	985 827	27.06
Overig	344 337	8.01	341 932	7.90	262 706	6.10	178 252	4.17	135 690	3.32	176 064	4.83
Totaal inkomsten	4 297 649	100.00	4 329 063	100.00	4 307 942	100.00	4 272 711	100.00	4 087 597	100.00	3 642 935	100.00
Uitgaven												
Personeel	3 013 506	76.09	3 160 255	75.63	3 389 257	80.84	3 150 480	74.76	3 003 243	75.03	2 729 961	79.57
Overig	946 790	23.91	1 018 328	24.37	803 529	19.16	1 063 716	25.24	999 422	24.97	700 940	20.43
Totaal uitgaven	3 960 296	100.00	4 178 583	100.00	4 192 786	100.00	4 214 196	100.00	4 002 665	100.00	3 430 901	100.00
subtotaal baten en lasten	337 353		150 480		115 156		58 515		84 932		212 034	
fin.baten en lasten	51 175		45 759		48 236		50 920		39 248		27 222	
Resultaat	388 528		196 239		163 392		109 435		124 180		239 256	

Tabel 1: Inkomsten en uitgaven van de Fryske Akademy tussen 2009 en 2014.

	2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	N	FTE	N	FTE	N	FTE	N	FTE	N	FTE	N	FTE
Wetenschappelijke staf, vast en tijdelijk	21	18.0	24	18.1	22	18.4	18	15.2	15	12.2	15	13.0
Post-docs	0	0.0	0	0	0	0	0	0	0	0.0	0	0
Promovendi	5	4.6	6	5.4	6	5.4	6	4.6	5	4.8	6	5.8
Totaal onderzoekers	26	22.6	30	23.5	28	23.8	24	19.8	20	17.0	21	18.8
Onderzoekscapaciteit		18.8		19.5		20.1		15.1		13.9		15.5
Ondersteunende staf	18	11.3	13	8.2	15	8.9	14	7.5	16	8.7	17	10.8
Totaal (onderzoekers + ondersteuners)	44	34.0	43	31.6	43	32.7	38	27.3	36	25.7	38	29.7
Gastonderzoekers	4		5		5		4		9		8	

Tabel 2: Medewerkers Fryske Akademy op basis van formatie per ultimo jaar. Per jaar zijn het aantal medewerkers (N) en de FTE gegeven. De rij onderzoekscapaciteit is berekend conform de KNAW norm. De gastonderzoekers kunnen niet in FTE uitgedrukt worden.

Ten behoeve van dit visitatierapport zijn de publicatiegegevens geactualiseerd en herberekend. Ook de categorisaties van Metis en Pure stemmen niet helemaal overeen. De cijfers kunnen daarom afwijken van de gegevens gepresenteerd in de jaarverslagen. Publicaties met verschillende auteurs van de Fryske Akademy zijn één maal geteld.

Categorie	Type publicatie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal
Wetenschappelijk	Tijdschriftartikelen gerefereerd	13	19	18	10	14	26	100
	Bijdragen in bundels en proceedings	22	31	22	32	34	22	163
	Recensies	9	12	10	8	3	8	50
	Dissertaties	1		1	1	2	1	6
	Monografieën	9	9	13	9	10	4	54
	Redactie bundels/tijdschriften	7	9	8	9	13	17	63
	Woordenboeken (gedrukt)	1		1		1		3
	Wetenschappelijke tekstedities	2		1	1	1	1	6
	Webportals		1				1	2
	Databases en webartikelen	4	1	3	1	16	7	32
	Organisatie congressen/sessies	25	30	25	20	21	20	141
	Wetenschappelijke lezingen	104	105	77	108	61	80	535
	Keynote lezingen	4	9	11	6	6	3	39
	Totaal	201	226	190	205	182	190	1194
Maatschappelijk	Vak- en publieksartikelen	46	38	37	42	42	65	270
	Boek (populariserend)		1	1	1			3
	Rapporten	7	16	6	11	9	7	56
	Publiekslezingen en debatten	66	79	56	35	43	30	309
	Media optredens (radio en tv)	4	1	4	2	1	26	38
	Totaal	123	135	104	91	95	128	676
Totaal		324	361	294	296	277	318	1870

Tabel 3a: Onderzoeksoutput Fryske Akademy 2009-2014: medewerkers en gastonderzoekers

Categorie	Type publicatie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal
Wetenschappelijk	Tijdschriftartikelen gerefereerd	12	16	16	9	14	23	90
	Bijdragen in bundels en proceedings	16	21	19	26	26	19	127
	Recensies	9	11	10	8	3	8	49
	Dissertaties	1		1		1	1	4
	Monografieën	6	6	8	6	4	1	31
	Redactie bundels/tijdschriften	6	8	7	8	12	15	56
	Woordenboeken (gedrukt)	1		1		1		3
	Wetenschappelijke tekstedities				1	1		2
	Webportals		1				1	2
	Databases en webartikelen	4	1	3	1	16	7	32
	Organisatie congressen/sessies	22	24	25	20	21	20	132
	Wetenschappelijke lezingen	88	72	75	95	55	79	464
	Keynote lezingen	1	3	10	4	5	3	26
	Totaal	166	163	175	178	159	177	1018
Maatschappelijk	Vak- en publieksartikelen	42	37	37	42	42	62	262
	Boek (populariserend)			1	1			2
	Rapporten	6	15	6	11	8	7	53
	Publiekslezingen en debatten	63	76	55	35	43	30	302
	Media optredens (radio en tv)	4	1	4	2	1	26	38
	Totaal	115	129	103	91	94	125	657
Totaal		281	292	278	269	253	302	1675

Tabel 3b: Onderzoeksoutput Fryske Akademy 2009-2014: medewerkers

Categorie	Type publicatie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal
Wetenschappelijk	Tijdschriftartikelen gerefereerd	1	3	2	1		3	10
	Bijdragen bundels en proceedings	6	10	3	6	8	3	36
	Recensies		1					1
	Dissertaties				1	1		2
	Monografieën	3	3	5	3	6	3	23
	Redactie bundels/tijdschriften	1	1	1	1	1	2	7
	Wetenschappelijke tekstedities	2		1			1	4
	Organisatie congressen/sessies	3	6					9
	Wetenschappelijke lezingen	16	33	2	13	6	1	71
	Keynote lezingen	3	6	1	2	1		13
	Totaal	35	63	15	27	23	13	176
Maatschappelijk	Vak- en publieksartikelen	4	1				3	8
	Boek (populariserend)		1					1
	Rapporten	1	1			1		3
	Publiekslezingen en debatten	3	3	1				7
	Totaal	8	6	1		1	3	19
Totaal		43	69	16	27	24	16	195

Tabel 3c: Onderzoeksoutput Fryske Akademy 2009-2014: gastonderzoekers

Aantal publicaties

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal
Gerefereerde artikelen	28	37	35	35	40	42	217
in tijdschriften	12	16	16	9	14	23	90
in bundels en proceedings	16	21	19	26	26	19	127
Vak- en publieksartikels	42	37	37	42	42	62	262
Monografieën	6	6	8	6	4	1	31
Redactie bundels/tijdschriften	6	8	7	8	12	15	56
Wetenschappelijke lezingen	88	72	75	95	55	79	464

Ratio publicaties/onderzoekscapaciteit

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Gemiddelde
Onderzoekscapaciteit in FTE	18.8	19.5	20.1	15.1	13.9	15.5	17.1
Gerefereerde artikelen	1.5	1.9	1.7	2.3	2.9	2.7	2.2
in tijdschriften	0.6	0.8	0.8	0.6	1.0	1.5	0.9
in bundels en proceedings	0.9	1.1	0.9	1.7	1.9	1.2	1.3
Vak- en publieksartikels	2.2	1.9	1.8	2.8	3.0	4.0	2.6
Monografieën	0.3	0.3	0.4	0.4	0.3	0.1	0.3
Redactie bundels/tijdschriften	0.3	0.4	0.3	0.5	0.9	1.0	0.6
Wetenschappelijke lezingen	4.7	3.7	3.7	6.3	4.0	5.1	4.6

Tabel 4: Gemiddelde publicatieprestatie Fryske Akademy 2009-2014, opgesplitst per jaar. Het aantal publicaties is in de onderste tabel afgezet tegenover de onderzoekscapaciteit van de wetenschappelijke onderzoekers, gewogen volgens de KNAW-norm. De bovenste tabel geeft de absolute aantallen. De publicaties van de gastonderzoekers zijn niet verdisconteerd.

	Nederlands	Engels	Duits	Fries	Andere	Totaal
Tijdschriftartikelen gerefereerd	36	48	1	13	2	100
Bijdragen in bundels en proceedings	37	92	9	20	5	163
Dissertaties	4	2				6
Recensies	27	6	3	14		50
Redactie bundels/tijdschriften	19	8	2	33	1	63
Woordenboeken (gedrukt)				3		3
Monografieën	28	17	1	7	1	54
Totaal	151	173	16	90	9	439

Tabel 5: In druk verschenen wetenschappelijke publicaties 2009-2014, uitgesplitst naar taal van publicatie.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal
Regionaal	6	9	11	7	8	6	47
Nationaal	7	6	3	3	3	4	26
Internationaal	12	15	11	10	10	10	68
Totaal	25	30	25	20	21	20	141

Tabel 6: Aantal door de Fryske Akademy georganiseerde congressen, uitgesplitst naar jaar en geografisch bereik.

Categorie	Type publicatie	Serbski Institut	Fryske Akademy
Wetenschappelijk	Tijdschriftartikelen gerefereerd	19	26
	Bijdragen in bundels en proceedings	32	22
	Recensies	11	8
	Monografieën	5	4
	Redactie bundels/tijdschriften	8	17
	Webportals		1
	Databases en webartikelen	3	7
	Wetenschappelijke lezingen	39	80
	Keynote lezingen		3
Maatschappelijk	Vak- en publieksartikelen	62	65
	Schoolboeken / didactisch materiaal	3	
	Rapporten ¹	29	7
	Publiekslezingen en debatten	86	30
	Media optredens (radio en tv)	27	26

Tabel 7: Vergelijking onderzoeksoutput Serbski Institut en Fryske Akademy in 2014

¹ Deze rapporten zijn vaak kort (19 van minder dan 10 bladzijden).

Type publicatie	CWACS	Fryske Akademy
Tijdschriftartikelen gerefereerd	12	26
Bijdragen in bundels en proceedings	19	22
Recensies	7	8
Monografieën	7	4
Webportals	1	1
Woordenboekaflevering	1	
Organisatie congressen en sessies	2	20
Lezingen (alle typen)	96	113
Media optredens (radio en tv)	1	26

Tabel 8: Vergelijking onderzoeksoutput Centre for Advanced Welsh and Celtic Studies (academiejaar 2013-2014) en Fryske Akademy (2014)

naam	seks	discipline	financiering	start	begeleiders	promotie	vertraging
M. Gerrits	M	Geschiedenis	NWO	2008	Mol	onzeker	> 1 jaar
R. Stapel	M	Geschiedenis	Duitse Orde	2008	Mol	2016	> 1 jaar
N. Boomstra	V	Soc. Wet.	FA + gem LWD en R'Dam	2008	Van Geert (RUG), Jorna	03-03-2014	
J. Dijkstra	V	Soc. Wet.	FA	2008	Kuijken (UvA), Jorna, Klinkenberg	26-09-2013	
M. Jansma	V	Soc. Wet.	FA		Minnaert (RUG), Klinkenberg	Onzeker	> 1 jaar
M. Günther	V	Soc. Wet.	FA	2011	De Bot (RUG), Klinkenberg	2016	> 1 jaar
N. Stefan	V	Soc. Wet.	UCF	01-05-2013	Versloot (UvA), Klinkenberg	2017	
D. Worst	M	Geschiedenis	UCF	01-01-2013	Mol	2017	
E. Bosma	V	Taalkunde	UCF	01-05-2013	Versloot (UvA), Hoekstra	2017	
A. Merkuur	V	Taalkunde	UCF	01-05-2014	Versloot (UvA), Visser	2018	

Tabel 9: Overzicht van de promovendi aangesteld in de periode 2009-2014

De Fryske Akademy financiert ook voor 50% het promotietraject van Jelke Bloem MA aan de UvA, dat onder begeleiding van lid van de Raad van Toezicht prof. dr. Fred Weerman (UvA) en prof. dr. Arjen Versloot (UvA) wordt uitgevoerd.